

**A Karcagi Többcélú Kistérségi Társulás
komplex területfejlesztési koncepciója,
stratégiai és operatív programja**

2005. május

Készítette:

I. HELYZETELEMZÉS	3
1. FÖLDRAJZI FEKVÉS, ELÉRHETŐSÉG	3
1.1 Természeti környezet	4
2. INFRASTRUKTÚRA	5
2.1. Alapinfrastruktúra	5
2.2. Telekommunikációs ellátottság (vezetékes és mobiltelefon, internet, kábeltelevízió).....	6
2.3. Hulladékgyűjtés.....	6
3. A KARCAGI KISTÉRSÉG SZOCIO-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI	8
3.1. Néesség alakulása.....	8
3.1.1. Korcsoportok vizsgálata	9
3.1.2. Nemek szerinti megoszlás	10
3.2. Gazdasági aktivitás.....	10
3.2.1. Munkanélküliség	11
3.3. Iskolázottság.....	12
3.4. Egészségügyi és szociális ellátás.....	14
3.5. Nemzetiségi kisebbségek	15
3.6. Vallás.....	15
4. GAZDASÁGI HELYZET	15
4.1. Gazdasági tevékenység az egyes településeken	18
5. KÖZBIZTONSÁG	22
6. KULTÚRA, MŰVELŐDÉS, SPORT	22
7. SPORT, REKREÁCIÓ, HOBBI	23
8. EGYÜTTMŰKÖDÉSI FORMÁK	24
9. SWOT ELEMZÉS	27
II. TOVÁBBI ADATGYŰJTÉSEK	30
1. DACUM – tréning.....	30
2. Települési interjúk.....	30
3. Lakossági kérdőív.....	30
III. A KARCAGI KISTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	32
1. A CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK RENDSZERE	32
2. A TERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZRENDSZERE	39
2.1. Kapcsolódás a Nemzeti Fejlesztési Tervhez	39
2.2. Kapcsolódás az Észak-Alföldi Régió fejlesztési stratégiájához.....	40
3. A TERÜLETFEJLESZTÉS IRÁNYAI	41
A karcagi kistérség jövőképe	41
Általános célok	41
4. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK, PROGRAMOK, INTÉZKEDÉSEK	42
Kulcsprioritás: A kistérségi kohézió és a fejlesztési menedzsment erősítése	42
I. prioritás: A gazdaság versenyképességének javítása	44
II. prioritás: A kistérség turisztikai fejlesztése	48
III. prioritás: Humán erőforrás fejlesztése.....	56
IV. prioritás: Műszaki infrastruktúra és környezetgazdálkodás fejlesztése	57
V. prioritás: A mezőgazdaság életképességének javítása.....	60
VI. prioritás: Szociális és egészségügyi hálózat problémáinak kistérségi szintű kezelése ...	62
VII. prioritás: Információs társadalom fejlesztése.....	65
IV. A PRIORITÁSOK ÉS A PROGRAMOK EGYMÁSKÖZÖTTI KAPCSOLATA, LEHETSÉGES IDŐÜTEMEZÉS	66
V. A FEJLESZTÉSEK HATÁSAINAK MÉRÉSÉRE SZOLGÁLÓ MONITORINGRENDSZER	69
VI. FORRÁSKOORDINÁCIÓ	79
VII. MELLÉKLETEK	

I. HELYZETELEMZÉS

1. FÖLDRAJZI FEKVÉS, ELÉRHETŐSÉG

A Karcagi kistérség Jász-Nagykun-Szolnok megye keleti felén helyezkedik el. Területi méretei alapján a megye legnagyobb kistérsége. A kistérség *közúton* keleti irányból a 4-es és 33-as, nyugatról a 4-es és a 34-es sz. főútvonalakon érhető el. Budapest felől leggyorsabban az M3 autópálya érintésével közelíthető meg, a füzesabonyi leágazótól kb. egy óra utazással érhető el a kistérség. A közúti megközelíthetőség megfelelő, de az utak (főleg a 4.sz. főút) állapota rendkívül leromlott, ezzel egyidejűleg a zsúfoltság is jellemző. A közép-és hosszú távú fejlesztési tervek között szerepel az úthálózat állagának a javítása, valamint az M4-es gyorsforgalmi út kialakítása 2015-re. Mivel a kistérséghez közel halad a tervezett M8-as gyorsforgalmi út nyomvonala, a kapcsolódás mind Ausztria, mind Románia felé könnyebbé válhat.

A Karcagi kistérség 2 *vasúti* folyosó között helyezkedik el: a Budapest-Miskolc-Sátoraljaújhely, valamint a Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony vonalak között. A vasúti közlekedésben jelentősek még a Kál-Kápolna-Kisújszállás és a Karcag-Tiszafüred vonalak. A kistérség településein vasútállomás vagy megálló található.

A megye fő közlekedési közút- és vasútvonalai

((Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye az Európai Unió kapujában))

A kistérségbe irányuló *tömegközlekedési* lehetőségek a korábbi évekhez képest rosszabbak lettek, a terület Budapestről csak átszállással, vonattal (szintén Budapestről) 2½ - 3 óra alatt érhető el.

Az egyes *településeken belüli úthálózat* eltérő képet mutat: a szilárd burkolatú utak aránya van, ahol csak 35%-os (Berekfürdő) van, ahol 50%-os (Kisújszállás), de Kunmadaras és Kenderes esetében 90-100% közötti. Karcagon jelenleg is folyik a szilárd burkolatú utak kiépítésének programja.

1.1 Természeti környezet

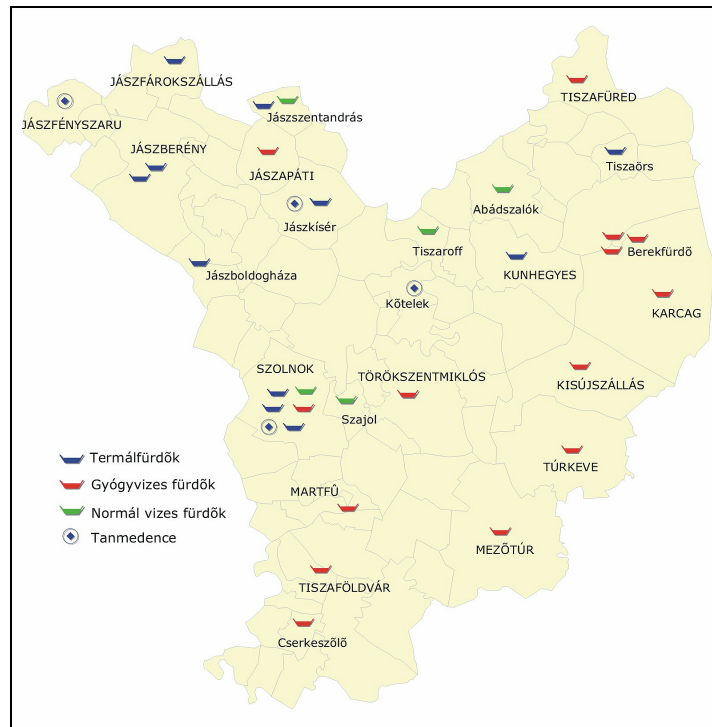
A kistérség települései a Nagykunsághoz tartoznak, melyet az Alföld szíveként emlegetnek. A táj különleges formakincsei a *kunhalmok*, melyek régészeti, helytörténeti, botanikai, zoológiai értékeik mellett, tájképileg is meghatározó elemei az alföldi tájnak. Mivel a kunhalmokat védetté nyilvánították 1996-ban (mint országos jelentőségű természeti értéket), a természetvédelemben különös figyelmet kell fordítani a megóvásukra.

A kistérségben több *országos jelentőségű védett természeti terület* található: Karcag és Kunmadaras a Hortobágyi Nemzeti Park peremterülete, a Kecskeri-Pusztai és a Zádor-híd Természetvédelmi Terület. Számos helyi jelentőségű védett természeti területtel és emlékkel is büszkélkedik a kistérség, ilyenek a berekfürdői Pincéshalom, a karcagi kunhalmok és a törpemandulás, a Kenderesi fasor és törökmogyorófák.

A sík alföldi tájat erdős-bokros részek tagolják, melyek a vadászat szempontjából is különösen jelentősek.

A kistérség különösen gazdag *termál- illetve gyógyvizekben*. Berekfürdő a Nagykunság aranyaként hirdeti magát, a fürdő 56°-os termálvize elsősorban mozgásszervi és reumatikus panaszok gyógyítására alkalmas. A kisújszállási gyógyvizű strandfürdő a 2002-ben létrejött Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termál Klaszter részét képezi. A fürdőt tápláló gyógyvizű kút 49°-os, vize hőmérséklete miatt értágító, vérnyomáscsökkentő, görcsoldó hatású, a benne kimutatható alkáli elemek miatt pedig mozgásszervi, nőgyógyászati, tüdő, légúti és vérkeringési panaszok kezelésére alkalmas. A karcagi gyógyvizű strandfürdő mozgásszervi, nőgyógyászati és gerincoszlop-betegségek utókezelésére alkalmas.

A megye termál- és gyógyfürdői, 2004. január 1.
(Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye az Európai Unió kapujában)

2. INFRASTRUKTÚRA

2.1. Alapinfrastruktúra

A vezetékes *villamos energiahálózat* bekötési aránya 100 százalékos mindegyik település esetében. Szintén teljes a bekötöttség a vezetékes *ivóvízhálózat* esetében. Kenderesen a hálózat korszerűsítése jelenleg is folyik, Kunmadaras és Kisújszállás részt vesz az Észak-Alföldi Regionális Víztisztaságjavító Programban Mindkét településen komoly problémát okoz az arzén jelenléte az ivóvízben.

A *csatornázottság* eltérő fejlettséget mutat a kistérség településein. Közel 100%-os Berekfürdőn, 80%-os a kiépítettség és kb. 60%-os a rákötés Karcagon, próbaüzem alatt van az új csatornahálózat és tisztító Kenderesen. Kisújszálláson csak 50% körüli a lefedettség. Különösen rossz a helyzet Kunmadarason, ahol a csatornahálózat kiépítettsége 5%-os, ugyanakkor a kiépített hálózatra való rákötöttség aránya eléri az 50%-ot.

A *vezetékes földgáz* bekötöttségi aránya közel 100%-os Berekfürdőn, Karcagon, 90% körüli Kenderesen, igény szerint teljesen ellátott Kisújszálláson, Kunmadarason szintén teljesen kiépített, de a rákötési arány csak 48%-os.

Alapinfrastrukturális ellátottság a Karcagi kistérségben

	Villamos energia	Vezetékes ivóvíz	Csatorna	Vezetékes földgáz
Berekfürdő	100%	100%	65% (üdülőterülettel együtt)	75% (üdülőterülettel együtt)
Karcag	100%	100%	Kb. 80%-os kiépítettség, kb. 60%-os rákötés	Kb. 100%
Kenderes	100%	100%	65% (Új hálózat próbaüzem alatt)	Kb. 90%
Kisújszállás	100%	100%	36%	Igény szerint teljes
Kunmadaras	100%	100%	5%	Teljesen kiépített, 48%-os rákötési arány

2.2. Telekommunikációs ellátottság (vezetékes és mobiltelefon, internet, kábeltelevízió)

A kistérség területén mind a *vezetékes*, mind a *mobiltelefon-ellátottság* teljes, több mobiltelefon-adótorony biztosítja mindhárom mobilszolgáltató (T-Mobile, PANNON, VODAFONE) elérhetőségét. Az internet szolgáltatás szintén megoldott minden településen, a közintézmények közül a polgármesteri hivatalok, az általános iskolák, a művelődési házak, teleházak rendelkeznek *internet* eléréssel. A *kábelrendszer* kiépítettsége viszont eltérő az egyes településeken: nem teljes, de kábeltelevízió működik Berekfürdőn, teljesen kiépített Karcagon, itt kábeltelevízió is működik, szintén teljes a kiépítettség Kenderesen, de nincs a településen kábeltelevízió, Kisújszálláson a település 20%-a van csak bekábelezve. 2005. január elsejétől kezdte meg szolgáltatását a kábeltelevízió, Kunmadarason pedig 2005. végére épül ki a teljes kábeltelevíziós hálózat.

2.3. Hulladékgyűjtés

A kistérségben jelenleg három hulladéklerakó üzemel: Karcagon, Kisújszálláson és Kunmadarason.

Berekfürdő területén a kommunális hulladék begyűjtését és a szállítását hetente egy alkalommal, egy helyi vállalkozó végzi, a hulladék a karcagi hulladéklerakóra kerül.

(A helyi hulladéklerakó műszaki lezárása folyamatban van. Illegális hulladéklerakóról nincsenek információink.)

Karcag város területén a kommunális hulladék begyűjtését és a szállítását hetente egy alkalommal, a Karcag Város Önkormányzatához tartozó Városgondnokság Kht. végzi. Karcag Város Önkormányzata 1998-ban megépítette a szilárd hulladéklerakó telepet. A település északi és a déli külvárosi részén, ahol nincs szilárd útburkolat, konténeres szemétygyűjtés történik. Évente egy alkalommal lomtalanítást is szerveznek. Illegális hulladéklerakások a település több pontján található. 2004-től Berekfürdővel közösen a szelektív hulladékgyűjtést próbálják kialakítani hulladékudvarok és gyűjtőszigetek kialakításával.

Kenderes kommunális hulladékát jelenleg a kisújszállási szolgáltató hordja el, de a város részt vesz egy 27 települést érintő regionális projektben, amelynek célja egy a Törökszentmiklós melletti Kétpón helyet kapó hulladéktároló és válogató megvalósítása. Illegális hulladéklerakóról nincsenek információink.

Kisújszálláson 1994-ben építettek egy szeméttelpeket, mely az akkori tervek szerint 40 évre épült, de 2007-ben be kell zárni, mivel nem felel meg az európai uniós elvárásoknak. Illegális lerakó csak kevés helyen található, azok is felszámolás alatt állnak.

Kunmadaras területén a kommunális hulladék begyűjtését és a szállítását hetente két alkalommal, a Polgármesteri Hivatal kommunális csoportja végzi, a hulladék a helyi lerakó területére kerül. A jelenleg üzemeltett lerakó 1972-óta üzemel, megfelelő műszaki védelemmel, védőtávolsággal nem rendelkezik, viszont őrzött és egyik oldalán lekerített. A hulladékkezelés 2007-ig megoldott a jelenlegi lerakóval, utána a volt repülőtéren szeretne a település egy hulladék-feldolgozót kialakítani. Ezen kívül tervben van egy regionális elektronikus hulladék-feldolgozó megvalósítása is, mely három megye hulladékát kezelné. Jelenleg a településen semmilyen hulladékhasznosítás nem történik. Külterületen két helyen található illegális hulladéklerakó, ezek felszámolása folyamatban van.

3. A KARCAGI KISTÉRSÉG SZOCIO-DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

A fejezet az 1990. évi és a 2001. évi népszámlálás, a Központi Statisztikai Hivatal egyéb országos, Jász-Nagykun-Szolnok megyét és a Karcagi kistérséget érintő adatait, valamint a kistérség településeinek önkormányzatai által biztosított adatokat használja fel (1.sz Melléklet).

3.1. Népeség alakulása

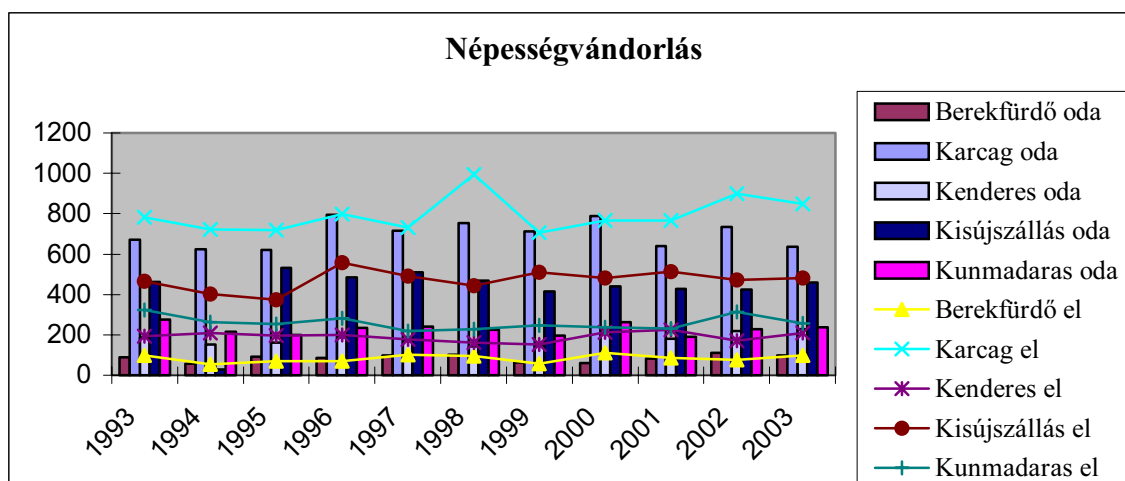
A Karcagi kistérség öt településén 46 957 lakos él (KSH, 2004.). A terület népsűrűsége (55-75 fő/km²) alacsonyabb mind a megyei (74 fő/ km²), mind az országos vidéki átlagnál (91fő/ km²), annak ellenére, hogy két nagyobb lélekszámú település (Karcag és Kisújszállás) is található a térségben.

Az állandó népesség száma a kistérségben kis mértékben, de csökken, egyedül Berekfürdő esetében tapasztalható minimális emelkedés. Az élveszületések és halálozások aránya a kistérségben is kedvezőtlen, a természetes szaporodás illetve fogyás 1000 lakosra –3 és –4 között mozog, ami hasonló, mint a megyei és az országos adatok. A születések alacsony száma mellett a produktív népesség elvándorlása is okolható a népesség fogyásáért, a települést elhagyók száma Berekfürdő és Kenderes kivételével közel 10%-kal nagyobb, mint a betelepülők száma. Karcag és Kisújszállás esetében hivatkozhatunk a dezurbanizációs folyamatra, mely mind a megyében, mind országos szinten megfigyelhető, viszont a berekfürdői és kenderesi odavándorlók száma alapján nem mondható el, hogy a kistérség urbanizációiból kitelepülők a kistérségen belül maradnak. Az 1990. évi népszámlálási és a 2004-es KSH által regisztrált adatokat összehasonlítva is látható, hogy Karcag és Kisújszállás népessége csökkent, Kenderesen jelentős változás nem történt, Kunmadaras esetében pedig enyhe népességszám-növekedés tapasztalható. Berekfürdő esetében erre az összehasonlításra nincs lehetőség, mivel az 1990. évi népszámláláskor a település még Karcag részét képezte

Megjegyzendő, hogy a fiatalok aránya ott növekszik, vagy tart lépést az idősek számának növekedésével, ahol a fiatal korosztály magasabb arányát általában az alacsonyabb életszínvonalon élő cigány (roma) lakosság adja. A települések nem egyformán érintettek a roma kisebbséget illetően, Berekfürdőn egy-két roma család él, szemben Kunmadaras 23 % fölötti roma népesség arányával. Valószínűsíthető, hogy a fent említett tendencia is magyarázza a népességszám növekedését Kunmadaras esetében.

Népesség alakulása 1990-2004. között

Település	1990. évi népesség	2001. évi népesség	2004. évi népesség
Berekfürdő	-	858	912
Karcag	23.828	22.574	22.298
Kenderes	5.321	5.462	5.338
Kisújszállás	13.159	12.726	12.606
Kunmadaras	5.689	5.803	5.803

3.1.1. Korcsoportok vizsgálata

A kistérségre jellemző az előregedés, a 61 év feletti lakosság aránya megközelíti a 20 %-ot. A 6 éves kor alatti gyermekek aránya csak 8%, a 7-18-éves korosztály a kistérség népességének a 17%-át teszi ki. A 19-60 év közöttiek (aktív kereső korú) a lakosság 56%-át teszi ki, viszont a nyugdíj korhatárhoz közelítők száma az összlakosság 12 %-a.

Korcsoportok alakulása települések szerint (összlakosság %-ában)

	6 év alatt	7-18 év	19-30 év	31-50 év	51-60 év	61 év -
Berekfürdő	5%	14%	16%	24%	17%	24%
Karcag	8%	16%	18%	26%	13%	19%
Kenderes	7%	16%	16%	28%	12%	20%
Kisújszállás	7%	17%	18%	26%	12%	20%
Kunmadaras	10%	19%	17%	27%	11%	16%

3.1.2. Nemek szerinti megoszlás

A népesség nemek szerinti megoszlásában két nagy korcsoportú sajátosság fedezhető fel: az 50 év alatti korosztályoknál kiegyenlítődik, vagy megközelíti egymást a férfiak és a nők aránya, míg az 51 éves vagy annál idősebb lakosság esetében a nők dominanciája a jellemző, a 61 éves vagy idősebb korosztály esetében a nők száma a férfiak közel másfél szerese. Ez az aránytalanság a szociális ellátás szempontjából is jelentős, két okból is. Egyrészt a nők általában nagyobb szerepet vállalnak a szociális gondozásban (mind intézményesített formában, mind azon kívül, pl. unokák gondozása, míg a szülők dolgoznak). Másrészt mivel a nők várható életkora közel öt évvel magasabb, mint a férfiaké, várhatóan hosszabb ideig igényelnek maguk is szociális ellátást.

3.2. Gazdasági aktivitás

A népesség gazdasági aktivitás szerinti megoszlása a következően alakul a kistérségben: az inaktívak és az eltartottak aránya rendkívül magas, a lakosság mindössze 27%-a foglalkoztatott (az országos átlag 36%, a megyei 33%). Megjegyzendő, hogy a foglalkoztatottság Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön csökkent legalacsonyabbra a rendszerváltás óta. A kistérség munkavállalóinak 10,5%-a dolgozik a mező- és erdőgazdaságban, országosan ez az arány 6% körül alakul. Az iparban, építőiparban dolgozik a foglalkoztatottak 33,5%-a, ami megfelel az országos átlagnak, a terciér szektorban dolgozók aránya (56%) tehát a mező- és erdőgazdaságban dolgozók magasabb aránya miatt alacsonyabb az országos átlagnál (61%).

3.2.1. Munkanélküliség

A kistérségben a népesség 8%-a munkanélküli, ez magasabb mind az országos (6,5%), mind a megyei átlagnál (7%). Különösen magas a munkanélküliségi ráta Kunmadarason (14%). A magas kistérségi mutató elsősorban a mezőgazdaságból megélni már nem képes, onnan felszabaduló jelentős rétegeknek tudható be. Egyre nagyobb problémaként jelentkezik a diplomás (értelmiségi) rétegre jellemző munkanélküliség (Karcag).

A 2001-es népszámlálás (a népszámlálások történetében először) vizsgálta a munkanélküliség és a nemzetiségi illetve vallási hovatartozás közötti összefüggéseket is. A vallási hovatartozás esetében nem találtak jelentős összefüggéseket, amely a területet érintené, viszont a nemzetiségi hovatartozás esetében megfigyelhető volt, hogy a cigány (roma) kisebbségnél szignifikáns eltérés van a magyar népességhez tartozókhöz képest. Mivel a Karcagi Kistérségben jelentős a cigány (roma) népesség, (különösen Kunmadarason) az országos átlagnál rosszabb munkanélküliségi mutató részben ezzel magyarázható.

A népességben magas az inaktívák és az eltartottak aránya (32% illetve 30%) (KSH adatok), ami komoly szociális terhet jelent a kistérség számára, és hozzájárul a terület hátrányos helyzetéhez. Ebben szintén közrejátszik a cigány (roma) népesség magas aránya a kistérségben, ugyanis a passzív munkanélküliek aránya a nem foglalkoztatott cigány (roma) népességben belül a teljes népességre számított arány négyszerese (2001-es népszámlálás adatai). Fontos feladat tehát a passzív munkanélküliek (reményvesztettek, munkát már nem is keresők) számára vonzó vagy legalább elfogadható foglalkozási lehetőség megteremtése, mely főként a cigány (roma) kisebbség esetében a nemzetiségi kultúra elemeire épülhetne, a pályakezdő fiatalok részére pedig valamilyen helyi ösztönző rendszer kiépítése lehetne hatásos.

Amellett, hogy a munkanélküliség komoly szociális problémát jelent a kistérségben, azt is meg kell jegyezni, hogy a nagy számban rendelkezésre álló, olcsó munkaerő vonzó szempontot jelenthet befektetők számára, de a szakképzés megreformálása feltétlenül szükséges ahhoz, hogy ez a szabad munkaerő a tervezett beruházásokhoz megfelelő képzettséggel rendelkezzen.

Országosan megfigyelt tendencia a rendszerváltással együtt járó magas munkanélküliség folyamatos csökkenése a 90-es évek közepe óta, ugyanez a folyamat figyelhető meg a kistérségben is. A munkanélküliségi ráta csökkenésében a korhatár előtti nyugdíjazások és az elvándorlás is fontos szerepet játszik.

Berekfürdő, Kenderes és Karcag esetében lassú, de folyamatos csökkenés figyelhető meg. Karcag esetében 2000-ig volt jellemző a csökkenés, azóta stagnál a munkanélküliek száma. Kunmadaras esetében viszont nem fedezhető fel semmilyen tendencia 1999 óta, az egyes években rapszodikusán változik a munkanélküliek száma. Érdekes tény viszont, hogy a munkanélkülieken belül jelentősen csökkent a férfiak aránya, a munkanélküli férfiak száma Karcagon és Kisújszálláson felére csökkent, Kenderes és Berekfürdő esetében még ennél is nagyobb arányban csökkent a munkanélküli férfiak száma. A mélyinterjúk igyekeztek magyarázatot keresni erre a jelenségre. A válaszadók feltételezése szerint az ok abban keresendő, hogy a munkahely elvesztése sok esetben a család több tagját is érintette, így a komoly anyagi kényszer hatására a család férfitagjai az otthonuktól távolabb eső településeken kínált munkát is elvállalták, így általában (főleg gyermekes családoknál) a nők ezt nem teheték meg a családon belüli feladatok miatt, így ők továbbra is a munkanélküliek táborát növelték. Természetesen a hivatalos statisztika nem fedi a teljes valóságot minden esetben. Szintén az interjúk során derült fény arra, hogy a szürke- vagy fekete munkavállalás a kistérségben is jellemző. A munkanélküliként nyilvántartott népesség egy része a kistérségen belül, vagy az ország más területein, esetleg az országhatárokon túl vállal félig legálisan vagy illegálisan munkát.

Az ingázás célterületei a szakképzettségtől függően a következők: *Karcag, Dunántúl, Németország* (főként a szakképzetlen munkaerő esetében), *Kisújszállás, Szolnok, Szeged, Gyöngyös* a szakmával rendelkezők esetében, *Debrecen, Szentés, Szarvas, Orosháza* (főleg az értelmiségiek esetében).

3.3. Iskolázottság

A Karcagi kistérség iskolázottság területén jelentős lemaradást mutat, a mutatók mind a megyei, mind az országos átlagnál rosszabb képet mutatnak. Ez részben azzal okolható, hogy a kistérségben nagy a cigány (roma) népesség aránya, esetükben az iskolalátogatás illetve iskola elvégzése gyakran komoly probléma. A másik ok a képzési struktúrában keresendő.

**A 25 év feletti népességen belül egyetemi, főiskolai diplomával, egyéb oklevéllel rendelkezők aránya
(a megfelelő korú lakosság arányában)**

Terület	Összesen	Férfi	Nő
Karcagi kistérség	7,2%	7,0%	7,4%
Megyei átlag	10,1%	11,0%	9,4%
Országos átlag	12,6%	13,8%	11,6%

**A 18 év feletti népességen belül legalább érettségivel rendelkezők aránya
(a megfelelő korú lakosság arányában)**

Terület	Összesen	Férfi	Nő
Karcagi kistérség	27,2%	24,6%	29,6%
Megyei átlag	33,6%	31,8%	35,2%
Országos átlag	38,2%	35,9%	40,2%

**A 15 év feletti népességen belül a legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégzettek aránya
(a megfelelő korú lakosság arányában)**

Terület	Összesen	Férfi	Nő
Karcagi kistérség	82,9%	87,9%	79,1%
Megyei átlag	87,5%	91,7%	83,8%
Országos átlag	88,5%	92,3%	85,5%

**A 10 év feletti népességen belül az általános iskola 1. évfolyamát sem elvégzettek aránya
(a megfelelő korú lakosság arányában)**

Terület	Összesen	Férfi	Nő
Karcagi kistérség	1,7	1,6	1,7
Megyei átlag	0,8	0,8	0,9
Országos átlag	0,7	0,6	0,7

Az óvodai és általános iskolai ellátás a kistérség egész területén biztosított. Gimnáziumi képzés Karcagon és Kisújszálláson folyik. Szakközépiskolai és szakiskolai képzés Karcag, Kisújszállás és Kenderes településeken biztosított, itt egészségügyi, közgazdasági, mezőgazdasági, belügyi rendészeti előkészítő, mezőgazdasági és vendéglátó-ipari képzés folyik. A szakmunkásképzésen belül a következő szakmák választhatók: asztalos, kőműves, szobafestő-mázoló, tapétázó, szerkezetlakatos, élelmiszer- és vegyi árukereskedő, szakács, pincér, nőruha-készítő. Meg kell jegyezni, hogy a vonzáskörzetben több olyan szakközépiskola és szakmunkásképző intézet működik, mely a karcagi kistérségihez hasonló képzést biztosít. A vonzáskörzethez tartozó településeken (Törökszentmiklós, Kunhegyes, Túrkeve, Tiszafüred, Mezőtúr) a fent említetteken kívül a további lehetőségek találhatóak: informatikus, közlekedésgépészeti, géplakatos, villanyszerelő, fodrász, televízió- és videotechnikai műszerészképzés (2. Melléklet). A helyi adatgyűjtés során felmerült problémaként, hogy mind a kistérségen belül, mind a vonzáskörzetben jellemző az egyes középfokú tanintézetek közötti versengés a diákokért, így a képzési rendszer ésszerű átalakítása a kistérségen belül rendkívül fontos feladat. Egyrészt az egymás közötti versengést kell felszámolni, másrészt pedig figyelembe kell venni a munkaerő-piaci igényeket.

3.4. Egészségügyi és szociális ellátás

A Karcagi kistérség szociális ellátottsága viszonylag kedvezőnek mondható. Karcag ellátottsága kiemelkedő (szakorvosi ellátás [Kátai Gábor Kórház], mentőállomás, háziorvosi intézmény, szociális otthon, idősek klubja, munkaügyi kirendeltség) szintén kedvező a helyzet Kisújszálláson (orvosi ügyelet, körzeti rendelők, szemészet, reumatológia), Berekfürdő kézi gyógyszertárral rendelkezik, és itt is működik a nyugdíjasok klubja.

A háziorvosi egészségügyi alapellátás a kistérség valamennyi településén elérhető. A háziorvosi ellátás szempontjából a legrosszabb helyzetben Kunmadaras van, ahol összesen 2 háziorvos működik, és így egy háziorvosra közel 3000 lakos jut, amely jóval meghaladja a megyei (1607 lakos) és az országos (1513 lakos) átlagot. Ezzel ellentétben kedvező a helyzet Berekfürdőn a lakónépeség alacsony száma miatt (az itt működő egyetlen háziorvosra 912 fő jut).

3.5. Nemzetiségi kisebbségek

A fejezetben több alkalommal említésre került a cigány (roma) kisebbség, mely a legjelentősebb a kistérségben az etnikai kisebbségek közül. Legnagyobb számban Kunmadaras és Karcag településeken élnek. Kunmadarason a lakónépesség 23%-a tartozik a cigány (roma) kisebbséghez, ezt az arányt is meghaladja a település oktatási intézményeibe járó cigány fiatalok aránya, ez mintegy 65%-ra tehető. Elenyésző számban ukrán és román nemzetiségűek is találhatók elsősorban Karcag és Kisújszállás településeken.

3.6. Vallás

A kistérségben a református felekezetek a legjelentősebbek, ettől egyetlen település kivétel, Kenderes, ahol a katolikus vallást gyakorlók száma nagyobb. Kisebb számban az evangélikus, baptista és izraelita egyház is megtalálható. Mindezek mellett néhány kisegyház képvisellete, gyülekezete is jelen van a kistérség egyes településein.

4. GAZDASÁGI HELYZET

A Karcagi kistérség tradicionális mezővárosokból álló terület, klasszikus értelemben vett agrártáj, amelynek jelentős része mezőgazdasági hasznosítású terület. A kistérség foglalkoztatási gondokkal küszködik, jövedelmi viszonyai alacsonyak, a vállalkozási kultúra és a térség innovációs potenciálja sem erős. Azonban itt a legkiépültebb az infrastruktúra az egész megyéhez képest.

A térség elmaradottságának egyik meghatározó oka a terület kedvezőtlen elérhetőségében rejlik. Többek között a nem megfelelő közlekedési elérhetőségből kifolyólag a beruházó tőke érdeklődésének szintje alacsony. A kevés itt realizálódó beruházás folytán magas a munkanélküliség, ami lefelé nyomja a munkabéreket. Az országos viszonylatban is alacsony jövedelmek miatt a helyi kereslet is gyenge, ami a szűk belső piacon működő vállalkozások jövedelmezőségét, versenyképességét is csökkenti. Az így kialakuló tőkehiány nagymértékben negatívan befolyásolja a vállalkozói aktivitást. A fenti tényekből következően nem jön létre erős piac a helyi vállalkozások részére, nincs számottevő kereslet, a vállalkozásindító vagy fejlesztő beruházások elmaradnak. A pozitív piaci mechanizmusok és ezen belül a beruházási tevékenység intenzifikálásához elengedhetetlen alapfeltétel tehát a térség elérhetőségének javítása.

A kistérségben a mezőgazdaság jóval kiemelkedőbb gazdasági szerepet játszik az ország gazdaságában betöltött súlyánál, itt még mindig jelentős számú ember él a mezőgazdaságból. Az építőiparnak a foglalkoztatásban betöltött szerepe azonos mind az ország, mind a kistérség gazdaságában. A helyi gazdaság és azon belül a terciér szektor értéktermelésének is legnagyobb részét adó kereskedelem / javítás ágazat az országos szerkezethez hasonlóan itt is meghatározó gazdasági jelentőséggel bír, bár a terciér szektorban dolgozók aránya még alatta marad az országos átlagnak.

A gazdasági tevékenységek országos szerkezetében elfoglalt helyénél az élelmiszeripar hangsúlyosabb gazdasági jelentőségű a Karcagi kistérségben. Az élelmiszeripari vállalatok nagy része a piacon való fennmaradásért küzd, ugyanakkor nagyszámú helyi munkaerőnek adnak munkát, és ezáltal megélhetést. Ez az iparág nem tartozik ugyan a high-tech ágazatok sorába, de az övezet helyi erőforrásait (nyersanyagbázis, olcsó, nagyszámú munkaerő) jól kihasználva, törekedve a minél nagyobb feldolgozottsági fok, ezáltal magasabb hozzáadott érték előállításának az elérésére, hosszabb távon is piacképes lehet a területen.

A Karcagi kistérség településeiről elmondható, hogy a vizsgált időszakban kisebb megszakításokkal általában folyamatos növekedést lehet megfigyelni az ezer lakosra jutó működő *vállalkozások* számát nézve (3. sz. Melléklet). Az 1000 lakosra jutó egyéni vállalkozások száma 40, mely a Szolnoki kistérség után a második legmagasabb a megyében, a társas vállalkozások esetében ez a szám 23, mellyel a Karcagi kistérség az 5. helyet foglalja el a megyei összehasonlításban. Mindezek ellenére a vállalkozások nettó árbevétele alacsony, csak a megyei produktum 4%-át teszi ki, itt jelentős lemaradás tapasztalható a szolnoki (44%) és a jászberényi (35%) térségekhez képest. Ennek magyarázata lehet, hogy a kistérség területén működő társas vállalkozások jellemzően mikro-, kis- és középvállalkozások, nagyvállalat relatíve kevesebb működik a településeken.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 15 000 regisztrált *mezőgazdasági gazdálkodó* található, ebből körülbelül 1700 a Karcagi kistérségben működik. Az 1000 lakosra jutó mezőgazdasági vállalkozók száma 38, ezzel a kistérség az 5. helyet foglalja el a 7 megyében található kistérség sorában.

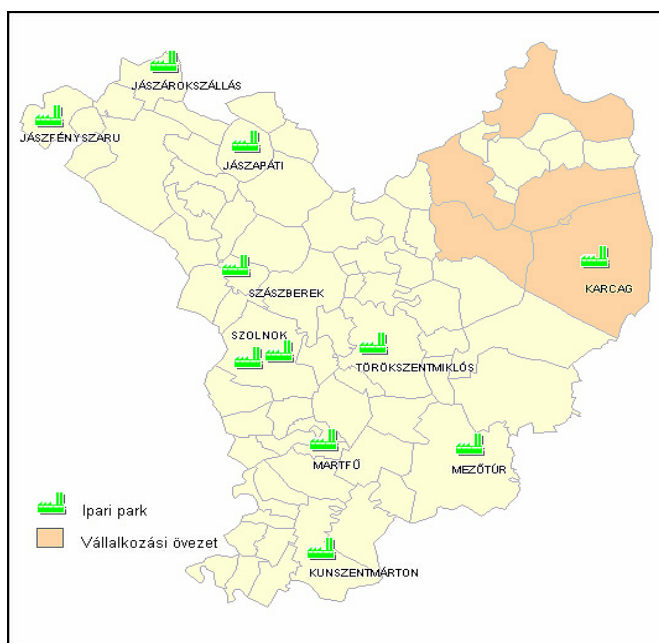
A turisztikai vállalkozások tekintetében ennél jobb képet mutatnak az adatok: a *kereskedelmi szálláshelyek* számát tekintve a Karcagi kistérség a 3. a megyei rangsorban (a turisztikai szempontból jelentősebb Tiszafüredi és a Szolnoki kistérségek után).

Export-import tekintetében a feldolgozóipar és a gépgyártás területén tapasztalható növekedés, az élelmiszeripari és mezőgazdasági termékek értékesítése csökkent az elmúlt években.

Gazdasági szempontból két, már megvalósult fejlesztést kell kiemelni. Egyik fontos tényező a kistérségben a **Karcagi Ipari Park**, mely elsősorban szállítmányozási cégeknek ad otthont. A város 1999. decemberében nyerte el az „Ipari Park” címet, így 2000-tól 48 hektáron működik az Ipari Park. A másik vívmány a **Kunmadarasi Vállalkozási Övezet** létrehozása volt, mely hat települést fog össze: Abádszalók, **Berekfűdő**, **Karcag**, Kunhegyes, **Kunmadaras**, Tiszafüred. A vállalkozási övezet települései között a következő területeken mutatkozik együttműködés: hulladéklerakó, szennyvízkezelés, turisztikai rendezvény. Mindegyik településnek meghatározott, és aktív szerepe van a Vállalkozási Övezeten belül. A kistérség szempontjából fontos Karcag munka, oktatási, egészségügyi, közigazgatásbeli, kereskedelmi és szabadidő területeken nyújtja szolgáltatásait a többieknek, Berekfűdő és Kunmadaras inkább alárendelt szerepben van jelen a vállalkozási övezet többi települése mellett, bár Kunmadarasnak regionális szerepköre lehet a repülőtérnek köszönhetően.

A megye ipari parkjai és a vállalkozási övezet, 2004. január 1.

(Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye az Európai Unió kapujában)

A vállalkozási övezetek kialakítására az ország különböző, gazdaságilag elmaradott térségeiben a területi különbségek csökkentésének, jövőbeni megszüntetésének céljából került sor

4.1. Gazdasági tevékenység az egyes településeken

Berekfürdő

A településen korábban három lábon állt a gazdaság:

- ✓ Ipar, ezen belül üvegyártás (fátyolüveg világszabadalom, a fénykorban 400 főt foglalkoztattak)
- ✓ Mezőgazdaság, kertészet
- ✓ Turizmus, vendéglátás

A *mezőgazdaságban* a kertészet jellemző, a magánkézben levő vállalkozások viszonylag sok dolgozót foglalkoztatnak.

Ma már alig bír jelentőséggel az *ipar*, az egyetlen jelentős, ipari termeléssel foglalkozó cég továbbra is az üvegyipari termékek gyártásának profiljával rendelkező Berek Cristal Üvegyár. A foglalkoztatás és a termelés messze elmarad a kívánt szinttől, a település szeretné az ebben rejlő potenciált jobban kihasználni.

A *szolgáltatás* ágazatban jelentősen felértékelődött a vendéglátás, turizmus szerepe, elsősorban a gyógyfürdőnek köszönhetően. A fürdő önkormányzati tulajdonban van, intézményi formában működik, és egész évben nyitva tart. A vendégek szállásigényeit a fürdőhöz tartozó kemping és panzió, két újonnan épült (magánvállalkozásban működtetett) szálloda, és magán szálláshelyek elégítik ki. Problémaként merült fel, hogy a turisztikai vállalkozások elsősorban a környékről foglalkoztatnak embereket, a településről alig, viszont nagyon sok üdülő külföldi tulajdonban van, akik sok helybelit foglalkoztatnak gondnokként, kertészként.

A jelentős turizmusnak is köszönhetően a kiskereskedelmi boltok száma kisebb megszakításokkal folyamatosan emelkedett a rendszerváltás óta, ezek közel negyede élelmiszerbolt. A kiskereskedelmi üzletek között az élelmiszerboltokon kívül ugyan található néhány vegyesbolt, iparcikk szaküzlet, de ezekben a szolgáltatás színvonala alacsony, a turizmus mennyiségi és minőségi igényeit nem elégítik ki. Berekfürdő tervei között szerepel egy saját, a település igényeit kielégítő bevásárlóközpont, de ennek kialakítása a közeljövőben nem várható.

Az egyéb szolgáltatások körében, elsősorban a turisták jelenléte miatt fellendülőben vannak a wellness típusú szolgáltatások, előrelépés mutatkozik a pénzügyi szolgáltatások területén is, már van bankautomata, és pénzváltó is üzemel, ezen kívül a helyi postahivatal által biztosított postabanki szolgáltatások is igénybe vehetők.

A vendéglátóegységek száma a kiskereskedelmi üzletekhez hasonlóan folyamatosan növekedést mutat, melyben szintén nagy szerepet játszik a turizmus.

Karcag

Karcag gazdasága elsősorban a *mezőgazdaságra* épült, s bár a nagyüzemi gabonatermelés ma is jellemző, a mezőgazdaság egyre csökkenő szerepet kap. Jelenleg a legnagyobb mezőgazdasági foglalkoztató a Kun Agro 21 Kft, mely elsősorban helyieknek és a környékben élőknek biztosít munkahelyet.

Az *iparosodás* a XIX. század második felére volt jellemző, a gabonatermeléshez kötődően megjelent a malomipar a városban. Az építőipar fellendülésével egyidejűleg jelent meg a téglagyár, majd a XX. század második felében híradástechnikai, elektrotechnikai profilú cégek telepedtek meg a városban.

Mára a *szolgáltatási* szektor szerepe jelentősen megerősödött, a kereskedelmi, pénzügyi vállalkozások itt is sokaknak adnak munkahelyet, de a legnagyobb foglalkoztató a Kátai Gábor Kórház. Számos magyar tulajdonú kis- és középvállalkozás található a városban, a nagy multinacionális cégek betelepítése a következő időszakra várható, egy-két kereskedelmi multinacionális cég jelezte letelepedési szándékát.

A kiskereskedelmi üzletek negyede élelmiszerüzlet, de található a településen egy nagy általános áruház, több ruházati üzlet, cipőbolt, óra és ékszerbolt, műszaki és iparcikk szaküzlet, vadászbolt, három benzinkút, valamint autókereskedés és szerviz is. A szolgáltatások terén jellemző még a ruhatisztító, gyógyszertár, szolárium és banki szolgáltatás.

A vendéglátásban éttermek, kisvendéglők, sörözők és cukrászdák a jellemzők. Összességében a kereskedelmi és vendéglátó-ipari szolgáltatások többsége területi igényeket is kielégít, tehát a környező települések lakosai is felkeresik a várost vásárlás céljából.

Kenderes

A település gazdaságában szintén a *mezőgazdaságnak* volt kiemelt szerepe. A mai napig sokan foglalkoznak mezőgazdasággal, 10000 hektár területen folyik gazdálkodás.

Az *ipar, építőipar* szektor szerepe kiemelkedő Kenderesen, számos helyi vállalkozás biztosít munkalehetőséget a helyieknek és a környékből ingázóknak. Ezek közül a legjelentősebb a Bánfa Kft, mely egyedül közel 150 főt foglalkoztat, emellett varrodák, a MOL gázfeldolgozó üzeme, egy telefonvezeték fektetéssel és építéssel foglalkozó, valamint egy földmunkákkal foglalkozó vállalkozás található itt. Az interjú során kiderült, hogy újabb ipari vállalkozás készül letelepedni a városban: a volt MÉM repülőgép-szolgálat repülőterén (8 hektár nagyságú terület) egy befektető termékcsomagoló rendszert készül kiépíteni, (valamint az üresen álló hangárokat mezőgazdasági termékek tárolására kívánja hasznosítani).

A *szolgáltatásban* dolgozók aránya itt is elmarad az országos átlagtól, de a ezzel együtt a közsférában közel 200 fő dolgozik. A kereskedelem, kisboltok hálózata szintén sokakat foglalkoztat. Komoly lehetőség rejlik a turizmusban is, már ma is sokan keresik fel a települést, mint Horthy Miklós szülőhelyét, de a lehetőségek kiaknázása még várat magára. A helyiek szerint kevés a panzió, szinte egyáltalán nincs más szállási lehetőség, csak a Horthy-kastély, ami diákszállóként működik, turisztikai hasznosítására csak tanéven kívül van lehetőség. A kastélyt jelenleg az önkormányzat működteti, a hasznosítási célok között szerepel, hogy az épületet megnyissák a látogatók előtt, valamint hogy az egyik szárnyat konferenciák lebonyolítására is alkalmassá tegyék. A település régi mozijának helyén pedig tengerész múzeumot terveznek létrehozni.

Kisújszállás

A településen szintén a hagyományos mezőgazdasági formák a jellemzőek, de itt is csökken az ágazat által foglalkoztatottak száma, egyre kevesebben mutatnak érdeklődést a leépülő profilú szektor iránt.

A település meghatározó vállalkozásai a Nagykun 2000 Mg. Rt. (szántóföldi növénytermesztés, mezőgazdasági komplex munkák szervezése), a 85 főt foglalkoztató LIGNIN Rt. (faipari termékek gyártása és kereskedelme), 40 főt foglalkoztató Kunfa Kft. (tömörfa bútor, óvodai bútor, iskolabútor gyártása), a térség jelentős autóipari beszállítója a Borsodi Műhely Kft., valamint a textilipari vállalkozás, a JURBAN Kft. Kisújszállás rendezési tervében szerepel ipari park kialakítására alkalmas és szánt terület.

A *szolgáltatásban* dolgozók aránya folyamatosan növekszik a településen, a kereskedelemnek és a turizmusnak, vendéglátásnak köszönhetően. A kereskedelemben a közepes méretű multinacionális cégek megjelenése a jellemző, ezzel egyidőben a kisüzletek száma csökken. A fürdőre épülve néhányan foglalkoznak fizető vendéglátással, valamint a tervek között szerepel egy 20 szobás szálloda felépítése román befektetők bevonásával.

A vendéglátásban a közepes kategóriájú éttermek, bisztrók és büfék a jellemzőek, az utóbbi időszakban nem történt bővülés ezen szolgáltatások területén.

Kunmadaras

Kunmadaras gazdasága szintén a *mezőgazdaságra* épült, a szektor foglalkoztatási aránya még ma is messze meghaladja az országos, a regionális és a megyei átlagot.

A XX. században az *ipari* élet nagyobb mértékű fejlődésen ment keresztül, Karcaghoz hasonlóan itt is a malomipar vált meghatározóvá. Jelentős volt a kisiparosok száma is. Az ipar aránya a rendszerváltás óta a nagyközségben jelentősen csökkent, majd 1995-től kevésbé emelkedő tendenciát mutatott, azóta stagnál. Ma néhány helyi vállalkozás (Madarasi Kenyér Kft., Kunmag Kft) ad munkát a helyieknek. Az ipari tevékenységek közül még a fémmegmunkálás jelentős. A repülőtér hasznosításával sor kerülhet egy a motorsporthoz szükséges ruházatot és eszközöket gyártó vállalkozás beindítására, valamint egy logisztikai központ kialakítására is.

A *szolgáltatási* szférában dolgozók száma alacsony a településen, az élelmiszerkereskedelem és az autójavítás a legjellemzőbb formák. Az önkormányzat az egyik legnagyobb tercier foglalkoztató a településen.

A kiskereskedelmi boltok száma csökkenő tendenciát mutat 2000. óta, és ezek jelentős része élelmiszerüzlet. A településen megtalálható szolgáltatások a következők: fodrászat, kozmetika, ruházati áruház, vasbolt és villamossági szaküzlet, valamint pénzügyi szolgáltatások is (egy bank, takarékszövetkezet, illetve postabanki szolgáltatások a postán keresztül). Ugyan a településen nincsenek jelen a közepes vagy nagy multinacionális kereskedelmi cégek (nem is terveznek helyi igényeket kielégítő bevásárlóközpontot), viszont a közeli bevásárlóközpontok nagyban befolyásolják a helyi kisvállalkozás helyzetét.

A vendéglátóegységek száma a rendszerváltást követően egy ideig folyamatosan növekedett, de 2000 óta csökken. Ezek jellemzően a vendéglő, italbolt és bisztró kategóriába sorolhatók.

5. Közbiztonság

Mivel a térség lakosságának életszínvonala jóval alacsonyabb az országos átlagnál, magas a térségben a lopások, vagyon elleni bűncselekmények száma. Ennek ellenére a turisztikai szempontból frekventált településen, Berekfürdön a legjobb a közbiztonság, a térség többi településéhez képest, ugyanakkor itt speciális probléma a hétvégi házak, nyaralók nagy száma, melyek egész évi őrzése, a betörések minimalizálása különösen fontos feladat. Itt a főszezonban jelentősen megnő a vendégek és ezzel együtt turizmussal összefüggő bűncselekmények száma, ilyenkor fokozott rendőri jelenléttel igyekszik a település úrrá lenni a helyzeten.

6. Kultúra, művelődés, sport

Kulturális szempontból kedvező a kistérségi helyzet. A rendezvényszervezésnek jó adottságai vannak, hiszen minden település rendelkezik művelődési házzal, ahol a néphagyományokat bemutató programok, népi kismesterségeket ápoló tanfolyamok, népdalkörök foglalkozásai szervezhetők. Ezen kívül minden településen van könyvtár, amely a turisztikai értékekről szóló anyagok megőrzésének lehetőségét hordozza magában. A kistérség több településén található *múzeumok, helytörténeti gyűjtemények, tájházak*:

Karcag	Györffy István Nagykun Múzeum Orvostörténeti és Patika kiállítás Kántor Sándor Fazekas Tájház Kézművesek Háza Nagykunsági Tájház Barna-féle Szélmalom és Szélmalmi Fogadóház Szabó Mihály Fazekasműhely és Tanya Kun Emlékhely és Pihenőhely
Kisújszállás	Tájház Papi Lajos Alkotóház Néprajzi Kiállító Terem Jermy Gusztáv Természetrajzi Gyűjtemény
Berekfürdő	Állandó kiállítás a Művelődési Házban
Kunmadaras	Kossuth Lajos Emlékház (a település tervei között szerepel egy műemlékpark létrehozása)

A kenderesi tervek között szerepel két tájház kialakítása, melyek a hagyományos kultúra, a cselekvés, a viselkedés bemutatását tűzik ki célul.

Számos műemléki vagy műemlék jellegű épület is található a kistérségben (a korábban említetteken kívül megemlítendő a karcagi szélmalom, a Zádor-híd, a Morgó Csárda, kenderesi népi lakóházak).

A kistérség rendkívül gazdag népművészeti, népi iparművészeti hagyatékban is. Karcag nevezetes volt a festett asztalos bútor készítéséről, különleges terméke a kunkék bútor. Világhírnek örvend az ún. Miska-kancsó, mely a szintén karcagi Kántor Sándor fazekas mester műhelyében készült. Külön említést érdemel a berekfürdői fátýolüveg, amely szintén világhírnek örvend. Jellegetes népi kismesterség a szűrhimzés, a vertcsipke készítés, a fafaragás, a mézeskalács készítés, melyek a mai napig élnek a kistérségben.

A turisztikai szezonban jelentősen megnő a regionális, országos jelentőségű rendezvények száma. Minden évben megrendezésre kerül a karcagi birka-főző-verseny, a Nagykunsági Kulturális Napok rendezvénysorozata, a Nagykun Képzőművész Tábor, valamint a lovas napok és a kunmadarasi motoros programok is sok látogatót vonzanak a térségbe. A rendezvények között meg kell említeni a berekfürdői író-tábort, melynek Jókai Anna az egyik alapítója, a kunmadarasi néptánc találkozót, a kunkapitány választást, a kisújszállási országos lovas-íjász versenyt, a Jászkunsági Hagyományörzők Találkozóját, a kunviadalt, a tárogatók találkozót.

7. Sport, rekreáció, hobbi

A sportolási lehetőségek terén jelentős különbségeket tapasztalhatunk a kistérség egyes településein. *Berekfürdőn* egyelőre nem jellemzőek a sportlétesítmények, futballpálya ugyan van, ám a helyi igények mellett a jelentős turistaforgalom is indokolná az ilyen jellegű fejlesztések szükségességét. *Karcagon* sportcsarnok és fitness center, valamint két lovarda / lovasiskola található, ezek mellett horgász egyesület és vadásztársaság is működik a településen. *Kenderesen* a Horthy-Kastély ad lehetőséget teniszezésre, asztaliteniszezésre valamint konditermi edzésre. Bánhalmán sportcentrum működik, ahol a teniszpályák és a konditerem használata mellett teremfocizásra, kosár- és röplabdázásra van lehetőség. Ezen kívül egy lovarda, két vadásztársaság és egy horgászegyesület működik a településen. *Kunmadarason* kifejezett sportolási lehetőség nincs, a tornaterem építése viszont már a konkrét fejlesztési tervek között szerepel. A településen is működik vadásztársaság. Itt az egyedi lehetőséget az egykori repülőtér területe jelenti, ahol többek között a kifutópályán autós és motoros versenyek rendezésére van lehetőség.

8. Együttműködési formák

A 2004-ben megalakult Karcagi Többcélú Kistérségi Társulás felvállalta a *közoktatási feladatokon* belül a *logopédia* és a *nevelési tanácsadó* ellátását. A nevelési tanácsadóval kapcsolatos feladatokat a Megyei Önkormányzat 2005. július 1-vel teljes körűen átadja a Társulásnak.

A *belső ellenőrzési* feladatok ellátásával a Kistérség a Karcag Városi Önkormányzat Polgármesteri Hivatalát bízta meg, ezt a Kisújszállási, illetve a Kunmadarasi Polgármesteri Hivatal közreműködésével látja el.

Jelenleg a *Központi alapellátási ügyelet* kialakítása is folyamatban van.

A *területfejlesztési feladatok* közös ellátására kistérségi komplex területfejlesztési koncepció, stratégia és operatív program kidolgozását határozta el.

A Kistérség a részt vett a Belügyminisztérium Országos Bűnmegelőzési Központja által az önkormányzati társulások *közbiztonsági, bűnmegelőzési programjának* támogatására kiírt pályázaton, 2,2 millió Ft-ot nyert. Ehhez a pénzhez a társulás 25 % önrészt biztosít.

Kistérségi szinten nyújtottak be pályázatot a Növény és Talajvédelmi Központi Szolgálathoz *parlagfű mentesítésre* szolgáló motoros fűkaszák és GPS (helymeghatározó) készülék beszerzéséhez.

A kistérség települései a *Nagykun Együttműködési Társulás* tagjai is. 1994. szeptember 28-án Karcag, Túrkeve, Mezőtúr, Kunhegyes, Kisújszállás, Kenderes, Kétpó, Berekfürdő, Kunmadaras valamint Jász-Nagykun-Szolnok Megye Önkormányzata létrehozta a Nagykun Együttműködési Társulást.

A szervezetnek a megalakulása óta nagy szerepe van a kistérségi kohézió fejlesztésében, a települések közötti együttműködés elősegítésében. A Nagykun Együttműködési Társulás legfontosabb feladatai:

- ✓ a társult település önkormányzatainak sajátos, a térség helyzetéből származó érdekeinek megjelenése, képviselése, érvényre juttatása, pályázati programok készítése;
- ✓ a térség speciális regionális problémái feltárásának, kezelésének elősegítése,
- ✓ a településközi, kistérségi együttműködés, kapcsolattartás fokozott támogatása,
- ✓ az önkormányzatok kezdeményezési lehetőségeinek feltárása, a térség szellemi és anyagi erőfeszítéseinek összefogása;

- ✓ a vállalkozások, a gazdasági növekedés, a jövedelemtermelő képesség feltételei megteremtésének segítése;
- ✓ a stratégiai célok megvalósításának menedzselése;
- ✓ a befektetési lehetőségek ismeretében ezek hasznosításához társ keresése,
- ✓ az információáramlás szervezése, a kistérségek közötti információcsere biztosítása.

A Nagykun Együttműködési Társulás működési területe

(Forrás: www.nagykunsag.hu)

Mindegyik település rendelkezik *testvér-települési kapcsolatokkal* is, ezek elsősorban kulturális, turisztikai, oktatási területekre terjednek ki, de a gazdasági kapcsolatok is kiépülőben vannak néhány testvérváros / település esetében. A partnerség kialakításának ötletét néhány esetben az adta, hogy a célterületen jelentős a Karcagi kistérségből elvándoroltak száma.

Testvértelepülés kapcsolatok

Berekfürdő	Zator (Lengyelország) Tervben van kárpátaljai, erdélyi és felvidéki kapcsolatok kialakítása
Karcag	Szepsi (Szlovákia) Bácskossuthfalva (Szerbia-Montenegró) Székelykeresztúr (Románia) Schwarzheide (Németország) Longeau (Franciaország) Krosznó (Lengyelország) Merke (Kazahsztán)
Kenderes	Kisszeben (Szlovákia) Predapio (Olaszország) Kozi (Lengyelország)
Kisújszállás	Eberschwang (Ausztria) Igló (Szlovákia) Négyfalu (Románia) Pacsér (Szerbia-Montenegró) Szernye (Ukrajna) Wilamowice (Lengyelország)
Kunmadaras	Backamadaras (Románia) Bácskossuthfalva (Szerbia-Montenegró)

9. SWOT ELEMZÉS

A SWOT elemzés a helyzetfeltárásából származó információk stratégiai szemléletű, rendszerezett összegzését tartalmazza. Az információkat négy kategóriába csoportosítva a vizsgált terület erősségeit (**strengths**), gyengeségeit (**weaknesses**), lehetőségeit (**opportunities**) és a leselkedő veszélyeket (**threats**) tárja fel. Az első két szempont a kistérség belső adottságai alapján, míg az utóbbi kettő a külvilágban ható folyamatok alapján kerül megfogalmazásra.

ERŐSSÉGEK

- Főúti kapcsolat
- Felújított 33. sz. főút
- A belterületi burkolt utak aránya átlagos vagy átlag feletti
- Közvetlen vasúti kapcsolat, iparvágányok megléte
- A kunmadarasi repülőtér mint potenciális kereskedelmi repülőtér
- Teljes a területi lefedettség a vezetékes ivóvízhálózattal, valamint a vezetékes gázhálózattal
- Rendszeres hulladékszállítás
- A bezárt lerakók rekultivációs tervének készítése folyamatban van
- A szennyvíztisztító telepek bővítése, korszerűsítése folyamatban van
- Telefonhálózat kialakítása korszerű, a mobilszolgáltatók lefedettsége megfelelő
- Ipari célra hasznosítható területek, üzemek, csarnokok, raktárak megléte
- Ipari hagyományok a településeken
- Fejlett a malomipar, a feldolgozóipar, a híradástechnikai ipar, az építőipar és a ruhaipar
- A településeken kevés a légszennyező pontforrások száma
- Jelentős környezet szennyezéssel járó tevékenység a térségben nem folyik
- Az egészségügyi ellátó rendszer jórészt megfelelő, kórházi ellátás van a térségben
- A szolgáltatások színvonala a települések döntő részében megfelelő
- Termálfürdő kiaknázása, termálfürdők, gyógyfürdők megléte
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termál Klaszter létrehozása a 2002-ben
- Néprajzi értékek megőrzése
- Értékes táji értékek
- Védett épületek, műemlékek
- Gondozott parkok, zöldterületek magas aránya, a meglévők viszonylag jó minősége
- Színvonalas kulturális és sportprogramok a térségben

GYENGESÉGEK

- A kistérség közlekedésföldrajzi szempontból perifériális elhelyezkedésű
- Autópálya-kapcsolat hiánya
- A közutak állapota nem kielégítő
- A vasúti mellékvonalak állapota nem megfelelő
- A kerékpáros infrastruktúra kiépítetlen
- Szennyvízhálózat kiépítés sok helyen hiányzik, a meglévő hálózatra való alacsony rákötési arány
- A kunmadarasi repülőtéren a közművek állapota a hasznosításra nem megfelelő
- Műszaki védelem nélküli, rekultivatatlan lerakók, valamint illegális hulladéklerakók
- A szelektív hulladékgyűjtés a települések többségén megoldatlan
- A veszélyes hulladékok gyűjtése megoldatlan
- A kistérség egy igen fejletlen térségben fekszik
- A lakónépesség folyamatosan csökken, a népesség elöregedése tapasztalható
- A produktív, képzett népesség elvándorol a térségből
- A népesség iskolázottsági szintje alacsonyabb az országos és a megyei átlagnál
- Az életminőségi mutatók általában rosszabbak a megyei átlagoknál
- Szolgáltatások, életszínvonal tekintetében a települések között jelentősek az eltérések
- A befektetők számára kevésbé vonzó terület
- Vállalkozások forráshiánya
- Tőkehiány miatt nem valósul meg fejlesztés
- A térségben üzemelő cégek a rendszerváltás óta jelentősen nem tudták növelni a termelő kapacitásukat
- A repülőtér által adott lehetőségek nem megfelelően kihasználtak a munkahelyteremtés érdekében
- A mezőgazdasági termelésen belül alacsony az állattenyésztés aránya, illetve csökkenés jellemző
- A kereskedelmi szolgáltatások színvonala alacsony
- Meglévő szálláskapacitások gyenge kihasználtsága
- A fálusi turizmus lehetőségeinek kihasználása nem megfelelő
- Rövid turisztikai szezon
- Komplex programkínálat hiánya
- Szolgáltatások hiányossága, vendéglátó-hálózat hiányossága
- A települések eltérő vonzerővel, eltérő infrastrukturális adottságokkal rendelkeznek
- A védett épületek állapota nem megfelelő
- A közbiztonság nem teljesen megfelelő
- A kistérségi együttműködés sok területen csak kezdetleges

LEHETŐSÉGEK

- A közutak állapotának javítása
- M3-as autópálya, 33-as, 34-es út megléte
- A vasút szerepének növelése
- A kunmadarasi repülőtér légiforgalmi funkciójának helyreállítása
- Vállalkozási övezeteknek nyújtott hazai pályázati pénzek megjelenése
- Térségi együttműködés uniós és hazai források lehívása érdekében
- A magas szántóföldi részarány, valamint a növénytermesztés meghatározó jellege következtében az EU csatlakozás utáni területalapú támogatást kedvezően kihasználhatja.
- A turizmus fejlődése munkaalkalmat jelenthet a térség számára
- Nagyon jó természeti adottságok a turizmus több fajtájának kialakítására
- Egymásra épülő turisztikai programok lehetősége
- Ökoturizmus és gyógyturizmus megvalósítása a kistérségben
- Értékes táji és természetvédelmi értékekkel rendelkezik.
- A természeti értékek megőrzése a turizmus növekedését indukálhatja.
- Szigorodó környezetvédelmi szabályozások, betartása segítheti a környezeti állapot javulását
- Tisza-tó, Hortobágy közelsége
- Kerékpáros turizmus fejlesztése
- A kistérségi oktatási struktúra megreformálása, igényeknek megfelelő szakképzés
- Nemzetközi kapcsolatok kiépítése, a meglévő testvértelepülési kapcsolatok kiaknázása
- Tisza-tó hulladékgazdálkodási klaszter megalakulása

VESZÉLYEK

- A megépülő M3 autópálya elszívó hatást gyakorol a térség gazdaságára
- A kunmadarasi repülőtér nehéz megközelíthetősége
- A közúti forgalom növekedése miatt nő a zsúfoltság és a balesetveszély
- Az alsóbbrendű utak állapota tovább romlik
- A közeli nagyobb városok elszívó hatást gyakorolnak az új beruházásokra
- A vállalkozások forráshiánya a versenyképességük csökkenéséhez vezet
- Közeli bevásárlóközpontok elszívják a potenciális helyi vásárlókat
- A mezőgazdasági struktúra átalakításának szakmai feltételei hiányosak
- Pénz hiányában elmaradnak a zöldterületi fejlesztések
- A turizmus területén tapasztalható versenyhelyzetben a térség lemarad
- A tanulókért folyó harcban a térség oktatási intézményei nem követik a felmerülő kihívásokat
- A kistérség összefogása nem valósul meg, a települések eltérő céljai feloszthatják a térségi egységet

II. TOVÁBBI ADATGYŰJTÉSEK

1. DACUM – tréning

A 2005. április 9-én megtartott egy napos tréningen a kistérség valamennyi települése képviseltette magát, összesen 13 fővel. A tréning célja egy olyan táblázat készítése volt, mely strukturáltan összefoglalja a térség fejleszteni kívánt területeit. A megjelölt területekhez feladatokat kapcsolt, azokat prioritásuk szerint rendezte. A kitűzött cél magvalósítása csoportos munkamódszerrel történt. A csoport tagjai önként vettek részt az együttes munkában, és ismerték a szervezők által meghatározott célokat. A közös tevékenységet a facilitátor irányította, aki egyben koordinálta a csoporttagok munkáját is.

A helyzetelemzés a meglévő fejlesztési dokumentumokra és statisztikai adatokra támaszkodva átfogó képet adott a kistérség jelenlegi állapotáról és fejlődési dinamikájáról. Mindezen ismeretek birtokában a DACUM - tréning azt a célt szolgálta, hogy a fentiek alapján körvonalazódott képet a helyi véleményformálók, döntéshozók maguk is alátámasszák, vagy megcáfolják, illetve ők maguk is fejtsék ki a javaslataikat, meglátásaikat.

A tréning eredményeképpen egy olyan projektmátrix (4. sz. Melléklet) állt össze, mely a jelenlévők véleményei, javaslatai alapján tartalmazza a kistérség fejlesztési potenciáljait, a kistérségi stratégiaalkotás lehetséges elemeit. A tréning kulcseleme, hogy olyan fejlesztési javaslatok szülessenek, melyek nem a meglévő fejlesztési dokumentumok visszaköszönő témái, hanem új, a helyi érintettek látásmódjával születő elképzelések a térségi fejlesztésekre vonatkozóan.

2. Települési interjúk

A helyzetelemzést és a DACUM – tréninget követően valamennyi település polgármesterével interjúkat (5. sz. Melléklet) rögzítettünk, melyek tovább szűkítették, konkretizálták a fejlesztési prioritások körét. A személyes kontaktusok lehetőséget teremtettek az egyes települések sajátos problémáinak megvilágítására, az érdekcsoportok feltárására.

3. Lakossági kérdőív

Magyarországi gyakorlatban nem elterjedt módszerrel, a kistérségben élő lakosság kérdőíves megkérdezésével tovább terjesztettük a véleményformálók körét. A közterületeken és polgármesteri hivatalokban kihelyezett gyűjtőládákban 156 kérdőív gyűlt össze.

Az alábbiakban összefoglaltuk a legfontosabb információkat, a 6. sz. Melléklet pedig grafikusán is bemutatja az eredményeket.

A kérdőíven szereplő kérdésekre válaszolók 76 százaléka 20 évnél régebben él a lakóhelyén. A válaszadók hatvan százaléka rendelkezett munkahellyel, negyven százaléka munkanélküli, diák vagy nyugdíjas volt a válaszadás pillanatában. A kérdőíves felmérés első részében a lakosok a lakókörnyezetük állapotát, a közbiztonságot, a közszolgáltatások (víz, gáz, telefon), a kereskedelmi szolgáltatások, a közlekedés színvonalát, a szórakozási, sportolási lehetőségeket, valamint a kistérség munkahelyteremtő képességét értékelték egy 1-5-ig terjedő skálán. A legrosszabb minősítést a munkalehetőségek kapták a kistérségben. A válaszadók 46 százaléka ítélte elégtelennek, 39 százaléka elégségesnek. Elégedetlenek a lakók a kistérség települései által kínált szórakozási és sportolási lehetőségekkel is. A megkérdezettek egynegyede szerint elfogadhatatlan színvonalúak ezek a szolgáltatások, 42 százalék elégségesre osztályozta, és a válaszadók mindössze 7 százaléka ítélte jónak, vagy kiválónak. Visszafelé haladva a rangsorban nem elégedettek a települések lakói a közlekedési lehetőséggel, az utak, járdák minőségével, jelenlegi állapotával. A megkérdezettek 42 százaléka szerint olyan rossz állapotban vannak a belterületi utak, hogy ez már a mindennapi életvitelre is negatív hatással van. Nagyon sok válaszadó ítélte rossznak a lakóhelye közbiztonságát. A megkérdezettek közül minden harmadik válaszadó elégtelen, vagy elégséges osztályzatot adott erre, és csupán 28 százalékuk ítélte jónak, vagy jelesnek. Nagy szórást mutat a lakókörnyezet értékelése. A válaszadók egyharmada kifejezetten elégedett ezzel, 50 százaléka közepesre értékelte, míg 18 százalékuk szerint jelentős javulásnak kellene történnie ezen a területen. A lakossági kérdőíves felmérés adatai alapján elmondható, a településeken élők alapvetően elégedettek a közszolgáltatások színvonalával. A válaszadók nagy többsége jóra, vagy jelesre értékelte ezek színvonalát, egyedül a víz minőségére (arzenos) panaszkodott néhány lakó.

A kérdőíves felmérés második részében a településeken élők olyan javaslatokat fogalmaztak meg, amelyek megvalósulása esetén megváltozna a lakóhelye hangulata, és jobban érezné magát a lakókörnyezetében. Az összesített adatok alapján a 156 válaszadó összesen 281 javaslattal élt. A válaszadók 29 százaléka több munkalehetőséget szeretne a kistérségben. Nagyon sokan írták, hogy az önkormányzatoknak jobban kellene támogatniuk a helyi vállalkozásokat, így ezek több helyi munkavállalót tudnának alkalmazni. Sokan remélik azt, hogy néhány kereskedelmi multinacionális vállalat betelepülésével több lesz a munkalehetőség. Feltűnő volt, hogy akárcsak a kérdőíves felmérés első részében, itt is sokan fogalmazták meg javaslataikat a kulturális, szórakozási és sportlehetőségek bővítésére. A

megkérdezettek nagy része az igényes szórakozási lehetőségeket hiányolja, nincs mozi, színház, kevés a cukrászda, a művelődési házak hétvégén zárva vannak, vagy nem szerveznek tartalmas programokat. A megkérdezettek szerint nincs, vagy nagyon kevés a szabadidős sportlehetőség a településeken. Sok javaslat érkezett arra, hogyan kellene tisztábbá tenni a lakókörnyezetet. Érdekes megfigyelni, hogy a válaszadók nagyon önkritikusak magukkal szemben, minden második lakó szerint a kistérségben élők tehetnének többet azért, hogy kevesebb legyen a szemét az utcákon, több a virág és a zöld felület. Sokan dicsérték, hogy a települési központok rendezettek, ugyanakkor a külterületi részek elhanyagoltak. Minden harmadik javaslattevő hiányolta az önkormányzatok kezdeményező fellépését a tisztább környezet megvalósításában. A megfogalmazott javaslatok 9 százaléka irányult a belterületi utak állapotának javítására, sokan említették, hogy a 4-es számú főút zsúfolt, az útburkolat katasztrofális állapotban van, a településeken átmenő forgalom megszüntetése pedig nagyságrendekkel javítaná az ott élők életminőségét. 23 javaslat érkezett a közbiztonság javítására. A kistérségben élők szerint növelni kellene a rendőrök létszámát, több városrészben polgárőrséget kellene létrehozni, amelyek működését az önkormányzatoknak kellene biztosítani. A válaszadók 6 százaléka elégedetlen a kereskedelmi szolgáltatások színvonalával. Megítélésük szerint a magas árak ellenére megbízhatatlan minőségű árukat lehet vásárolni az üzletekben, sok település esetében egyenetlen a kis boltok, üzletek eloszlása, és nagyon sokan számítanak arra, hogy a jövőben több multinacionális kereskedelmi egység telepszik le a kistérségben

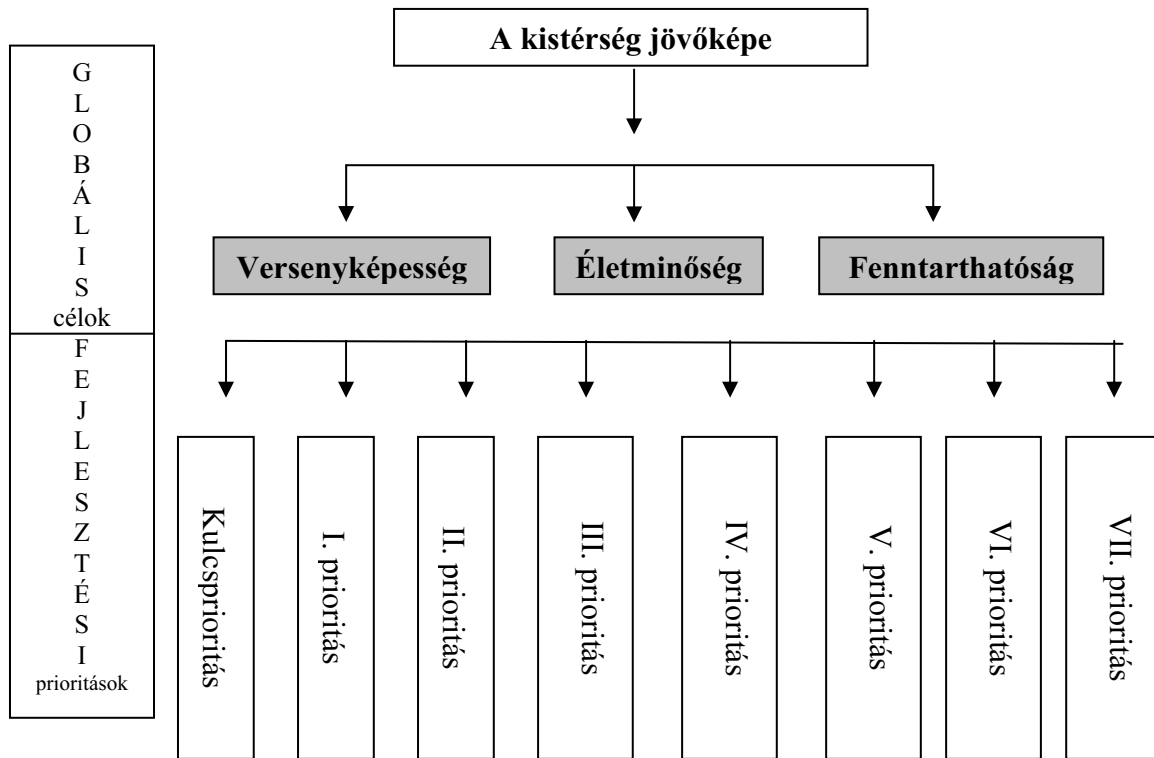
III. A KARCAGI KISTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

1. A CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK RENDSZERE

A koncepció készítésével arra teszünk kísérletet, hogy a kistérség területére vonatkozóan összegyűjtsük a meglévő, fejleszthető és még nem kiaknázott lehetőségeket majd javaslatot teszünk ezek hasznosítására. A módszer lényege, hogy egy kívülálló minden elkötelezettség és negatív előfeltételezés nélkül olyan összefüggéseket is meglát, melyeken az évek évtizedek óta az adott térségben élők nagy eséllyel átsiklanak.

A koncepcióban megfogalmazott, a stratégia alapját jelentő jövőkép reális, melynek eléréséhez a globális célkitűzéseket alátámasztó prioritások megfogalmazásán, megvalósításán vezet az út.

A kistérségi területfejlesztési koncepció elvi sémája

Problémafa

A tervezési metodika szerint a karcagi kistérségben megállapított, tapasztalt problémák ún. problémafában kerültek összefoglalásra:

Kistérségi kohézió (Kulcsprobléma)

Gazdasági versenyképesség

Turisztika

Humán erőforrás

Műszaki infrastruktúra és környezetgazdálkodás

Mezőgazdaság

Szociális és egészségügyi hálózat

Információs társadalom

Második megközelítésként a feltárt problémákat tovább tagoltuk:

- alap problémák, amelyek a kulcsproblémára hatást gyakorolnak
- fő következtetések

Alap problémák és fő következtetések:

Gazdasági versenyképesség:

- alacsony jövedelemtermelő képességű vállalkozások
- szerény befektetői tőkebeáramlás

Turizmus:

- kihasználatlan potenciálok,
- vendégszám, vendégéjszakák száma stagnál,
- szálláshelyek egy része alacsony szintű és komfortfokozatú,
- hiányzik az átfogó turisztikai tervezés.

Humán erőforrások:

- a népesség elöregedő,
- munkaerő-piaci igényekhez nem igazodó szakképzés,
- a K+F erőforrások alacsony szintű hasznosítása, e-working programok hiánya.

Műszaki infrastruktúra és környezgazdálkodás:

- a megújuló erőforrások kihasználásának hiánya,
- K+F környezeti fejlesztések hiánya,
- környezettudatos oktatás és ismeretterjesztés alacsony szintje
- hulladékgazdálkodási anomáliák

Mezőgazdaság:

- lassú alkalmazkodás egy új, többfunkciós agrárszektor igényeihez,
- alacsony fokú együttműködés a termelői körökben,
- agrármarketing hiánya

Szociális és egészségügyi hálózat:

- a roma integrációs program hiánya,
- az időskorúak arányának növekedéséhez nem igazodó szociális ellátórendszer

Információs társadalom:

- informatikai szolgáltatások csak lassan bővülnek,
- alacsony az integrált informatikai alkalmazások aránya,
- a távmunka informatikai feltételei nem adottak.

Célpiramis, a részcélok rendszere:

Az előző fejezetben összegyűjtött és összerendezett problémahalmaz egyúttal kijelöli azokat az utakat, amely felé a kistérségnek haladnia kell: azaz az egyes szinteken megfogalmazott problémák mellé azok megoldására vonatkozó alternatívákat dolgoztunk ki. Ha az adott célt elérjük, egyúttal a hozzá kapcsolódó problémát is megoldjuk.

A célpiramist (vagy célfát) négy szintre tagoltuk (stratégiai cél, prioritás, programok, intézkedések). E két utóbbi már a programdokumentum szerkezetét vetíti előre.

A célpiramishoz hozzárendeltük az Európai Unió vonatkozó alapelveiből adódó általános célokat, amelyek alapján megállapítható, hogy a kistérség fejlesztési koncepciójának célrendszere összhangban van az Európai Unió strukturális és kohéziós politikájának alapelveivel.

A célrendszert prioritásonként tagolva az alábbiakban mutatjuk be:

Általános célok

A gazdaság versenyképességének növelése

A kistérség népességmegtartó erejének megőrzése, az életminőség javítása

A környezet fenntarthatóságának erősítése, természeti erőforrások védelme

A kistérség fejlesztésének stratégiai célja:

**Kulcsprioritás:
A kistérségi kohézió és a fejlesztési menedzsment erősítése**

Programok:

- Kistérségi szemlélet kialakítása
- A kistérség érdekérvényesítő képességének fejlesztése

Intézkedések:

- Térkapcsolati rendszerek átértékelése
- Kistérségi image megteremtése
- Informális egyeztető fórum létrehozása
- Kistérségi munkaszervezet létrehozása

**I. prioritás:
A gazdaság versenyképességének javítása**

Programok:

- A kistérség jövedelemtermelő képességének javítása
- A kis- és középvállalkozások együttműködési készségének, kommunikációs kultúrájának fejlesztése

Intézkedések:

- Termelés- és termékfejlesztés ösztönzése
- A befektetői tőkeáramlás elősegítése
- Új munkahelyek teremtése
- Önkormányzati szabályozási feladatok
- Vállalkozói együttműködések, klaszterek kialakítása
- Kistérségi vállalkozók egyesületének létrehozása

**II. prioritás:
A kistérség turisztikai fejlesztése**

Programok:

- Településkép és általános komfortérzet javítása
- Kerékpáros turizmus fejlesztése
- Lovasturizmus fejlesztése
- Sportrendezvények fogadása, rendezése
- Komplex termékcsomagok kialakítása
- Örökségturizmus egyes ágainak fejlesztése

- Természeti-tájképi értékek védelme
- Rendezvényturizmus fejlesztése

Intézkedések:

- Kerékpár és/vagy kerékpározásra alkalmas útvonalak kijelölése
- A kerékpározást kísérő szolgáltatások fejlesztése
- Lovastúra útvonalak kialakítása és a lovas-terápia lehetőségeinek vizsgálata
- Fedeles lovarda kialakítása
- Nemzetközi diákolimpia megrendezése
- Fürdő- és lovas gyógyterápia alkalmazása
- Gyógyvizek, fürdők szolgáltatásainak javítása
- Tanyavilág skanzenszerű bemutatása
- Kunhalmok védelme
- Meglévő rendezvények továbbfejlesztése

III. prioritás: Humán erőforrás fejlesztése

Programok:

- A kistérségi szakképzés reformja

Intézkedések:

- A szakképzés munkaerő-piaci igényekhez történő igazítása
- Korszerű felnőttképzés és átképzés módszereinek alkalmazása, fejlesztése
- A humán erőforrás fejlesztéshez kapcsolódó közintézmények infrastruktúrájának fejlesztése

IV. prioritás: Műszaki infrastruktúra és környezetgazdálkodás fejlesztése

Programok:

- Kistérségi hulladékgazdálkodási rendszer megszervezése
- Ivóvíz- és szennyvízhálózat fejlesztése
- Az alternatív és megújuló energiaforrások (nap, szél, víz, biogáz és hőszivattyú stb.) alkalmazásának és felhasználásának elterjesztése

Intézkedések:

- Hulladékgazdálkodási terv kidolgozása
- Hulladék-feldolgozó létrehozása
- Illegális hulladék-lerakóhelyek felszámolása
- Kistérségi környezetvédelmi program megfogalmazása
- Szennyvízhálózatra való csatlakozás ösztönzése

- Pályázat benyújtása a hálózatok korszerűsítésére
- Belterületi csapadékvízvezető-rendszer felújítása
- Mintaprojekt létrehozás az alternatív energiaforrások hasznosítására

**V. prioritás:
A mezőgazdaság életképességének javítása**

Programok:

- Minőségi és a helyi speciális mezőgazdasági termékek és szolgáltatások előállítás, feldolgozása
- Mezőgazdasági művelés alól kivont területek hasznosítása

Intézkedések:

- A mezőgazdasági úthálózat karbantartása
- Új mezőgazdasági formák kialakításának ösztönzése
- Termelői együttműködések fejlesztése
- A Szarvasi Energia Fű Programban való részvétel

**VI. prioritás:
Szociális és egészségügyi hálózat problémáinak kistérségi szintű kezelése**

Programok:

- Roma-integráció
- Egészségügyi infrastruktúra fejlesztése
- Időskori valamint a megváltozott munkaképességűekre, mozgáskorlátozottakra vonatkozó ellátórendszer működtetése

Intézkedések:

- Szociológiai tanulmány és javaslattervezet kidolgozása
- Kistérségi együttműködéssel megvalósuló kísérletek az integráció előkészítéséhez
- Intézményi infrastruktúra fejlesztése
- Szociális alapellátási szolgáltatások kiterjesztése

**VII. prioritás:
Információs társadalom fejlesztése**

Programok:

- Karcag - a digitális kistérség

Intézkedések:

- Kistérségi portál létrehozása
- Az e-közigazgatási rendszerre való áttérés előkészítése

2. ATERÜLETFEJLESZTÉS ESZKÖZRENDSZERE

2.1. Kapcsolódás a Nemzeti Fejlesztési Tervhez

A Karcagi kistérség területfejlesztési koncepciója azzal a feltételezéssel került kidolgozásra, hogy a végrehajtásához – a saját erők biztosítása mellett – döntően az EU és a magyar kormányzati programok segítségével elnyerhető források állnak rendelkezésre.

A közösségi támogatások mértéke a 2007-től kezdődő költségvetési, fejlesztési ciklusban új nagyságrendet ér el: megfelelő középtávú fejlesztési stratégia alapján évente a mai szintet mintegy 3,5 -szeresen meghaladó pénzügyi támogatás vehető igénybe, ami kedvező folyamatot jelent a külföldi működő tőke beáramlásának is.

A **II. Nemzeti Fejlesztési Terv**, mely a 2007- 2013-as időszak fejlesztési terve – a közösségi kohéziós politikával összhangban – négy stratégiai pilléren nyugszik:

- Társadalmi és gazdasági kohézió, az összetartó társadalom elvének érvényesülése
- Az ország versenyképességének javítása
- A tudásvezérelt és megújuló társadalom megerősítése
- A fenntartható fejlődés elvének érvényesítése

A Nemzeti Fejlesztési Tervben kitűzött célokhoz **operatív programokat rendelnek**. Magyarország számára az első, 2004-től 2006-ig terjedő programozási időszakban, az NFT-hez öt Operatív Program tartozik: Gazdasági Versenyképesség (GVOP), Humán erőforrás-fejlesztés (HEFOP), Környezetvédelem és Infrastruktúra (KIOP), Agrár- és Vidékfejlesztési (AVOP) és területfejlesztésre vonatkozó Regionális Fejlesztés Operatív Program (ROP).

A jelen koncepcióban megfogalmazott célok összhangban vannak az NFT keretein belül megfogalmazott stratégiai irányokkal, valamint a célokhoz kapcsolódó operatív programokkal.

2.2. Kapcsolódás az Észak-Alföldi Régió fejlesztési stratégiájához

Az Észak-Alföldi Régió Magyarország számos tekintetben legelmaradottabb régiója: a fejlettségi színvonal legalapvetőbb mutatószáma, az egy főre eső bruttó hazai termék (GDP) az ország régiói közül itt a legalacsonyabb (az országos átlag 63,4 százaléka, az EU átlagának pedig 33,1 százaléka).

Az elmaradottság okai között első helyen áll a Régió gazdaságának korlátozott versenyképessége. A magyarországi átlagot jóval meghaladó mértékű szerepet tölt be a mezőgazdasági termelés, amelynek azonban jelentős része komoly problémákkal küzd, nem megfelelően piacorientált. A mezőgazdaság túlsúlyával párhuzamosan az ipar és a szolgáltatások kisebb szerepet töltenek be a gazdaságban.

Az ipari üzemek közül csak kevés rendelkezik a legkorszerűbb technológiai háttérrel, ami jelentős mértékben annak köszönhető, hogy a régióba jóval kevesebb külföldi tőke érkezett.

A térség gazdasági esélyeit tovább rontja, hogy mindmáig nem épült ki a régió és a fejlett európai gazdasági centrumok kapcsolatát biztosító korszerű közlekedési infrastruktúra és a régió belüli közlekedési infrastruktúrájának is számos hiányossága van.

A Régió helyzetének, valamint a környezeti feltételeknek megfelelően egy lehetséges fejlesztési irány, stratégiai alternatíva került kialakításra, az **„Erőteljes gazdasági szerkezetátalakítás – a progresszív fejlesztés”**, ami a fejlesztési stratégia alapjának tekinthető.

A fejlesztés alapcélja **„a környezet által kínált lehetőségek kihasználására, valamint a Régió sajátos előnyeire építve az önfenntartó társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése, egyenlő esélyeket biztosítva a Régió teljes területén.”**

A fent megfogalmazott alapcél megvalósítását szolgáló stratégiai célok a fejlesztési prioritások kialakítását megalapozó célkitűzések:

- ✓ Diverzifikált, versenyképes gazdaság megteremtése a Régió stratégiai elhelyezkedésére támaszkodva.
- ✓ A térségi különbségek mérséklése, színvonalas életfeltételek biztosítása a Régió teljes területén.

- ✓ Aktív bekapcsolódás az EU csatlakozási folyamatba, a tagságból származó potenciális előnyök kihasználása.

A stratégiai célokhoz kapcsolódó javasolt fejlesztési prioritások az alábbiak:

I. Prioritás – Gazdaságfejlesztés

I. Prioritás – Mezőgazdaság- és vidékfejlesztés

III. Prioritás – A műszaki infrastruktúra fejlesztése, környezet-és természetvédelem

IV. Prioritás – Humán erőforrás-fejlesztés

V. Prioritás – Szektorsemleges területek fejlesztése

Az Észak-Alföldi Régió területfejlesztési koncepciójához szintén igazodik, céljaihoz, prioritásaihoz szervesen kapcsolódik a Karcagi kistérség területére megfogalmazott területfejlesztési koncepció.

3. A TERÜLETFEJLESZTÉS IRÁNYAI

A karcagi kistérség jövőképe

A Karcagi kistérség a **magas szintű térségi összefogás** megvalósításával elősegíti a **versenyképes, fenntartható gazdaságfejlesztés** megteremtését, és az ebből származó előnyök által hozzájárul a **helyi lakosság életminőségének javításához** és a települések **bevételeinek növekedéséhez**.

Általános célok

A gazdaság versenyképességének növelése

A kistérség népességmegtartó erejének megőrzése, az életminőség javítása

A környezet fenntarthatóságának erősítése, természeti erőforrások védelme

4. Fejlesztési prioritások, programok, intézkedések

A globális célok megvalósítását az egyes fejlesztési prioritások segítik elő. Ezekben belül is a kulcsprioritásban meghatározott tényezők biztosítják azt, hogy a későbbiekben megfogalmazott prioritások megvalósítása megtörténhessen, egyfajta kiindulási alapot jelentenek a kistérségi területfejlesztési koncepció megvalósításához.

A prioritásokat további programokra, majd intézkedésekre bontottuk. Fontos azonban megjegyezni, hogy a területfejlesztési koncepciónak nem célja az egyes ágazatok (pl. mezőgazdaság, ipari szerkezetváltás) mélyreható vizsgálata és azok problémáinak megoldása. A koncepció célja olyan javaslatok felsorakoztatása, melyek interszektorálisan, ágazatok közötti kapcsolatrendszerekre építve, a kistérség egészére nézve indíthatnak el fejlesztési folyamatokat.

Kulcsprioritás

A kistérségi kohézió és a fejlesztési menedzsment erősítése

1. Program: Kistérségi szemlélet kialakítása

A program célja olyan együttműködési formák kialakítása, melyek hozzásegítik a kistérséget elemi érdeke, a települések közötti összefogás megteremtésére.

(1) Intézkedés: Térkapcsolati rendszerek ártértékelése

A kistérség a Hortobágy és a Sárrét között, földrajzi értelemben zárt térben helyezkedik el. A jövőben szerepét összekötő folyosóként kell értékelni, mely nyitott e két oldalról tájegységi értelemben és nyitott a közlekedési útvonalak és a tökebeáramlás előtt is. Kiadványokban, honlapon, települési rendezvények során, tárgyalópartnerek, befektetők fogadásánál a nyitottság hangsúlyozására van szükség, melyek további gyakorlati megnyilvánulásait szolgálják a következőkben bemutatandó prioritások is.

(2) Intézkedés: Kistérségi image megteremtése

Az imázsépítés első fázisában a belső kommunikáció fejlesztésére van szükség. Ezt nagyban segítené, ha a kistérség közös *újságot, hírmondót* jelentetne meg rendszeres időközönként. Ebben az aktuális információk mellett megjelenhetnének a településeket érintő rendezvények, programok, hogy a térségi szemlélet, a regionális tudat a közösségi életben is megjelenhessen.

Az épülő illetve már kiépült kábelrendszeren lehetővé válik egy kistérségi *televízió* létrehozása, melyen akár kazettás terjesztéssel láthatók a testületi ülések vagy térségi rendezvények.

A kistérség egészére vonatkozó *turisztikai kiadvány* nagy jelentőséggel bír a kistérség megismerésében, regionális és országos vonzerejének megerősítésében. Fontos, hogy elterjedjen az a szemlélet, mely szerint a kistérség egyik látnivalójánál a kistérség más településeinek attrakcióira is fel kell hívni a figyelmet. Arra is kell figyelni, hogy a megjelenő kiadványok már egységes formátumban, közös a társulást jelképező logóval jelenjenek meg. Ez a logó legyen megtalálható pl. zászló formájában minden közös rendezvényen, sporteseményen és természetesen a kistérség honlapján.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Önkormányzati, országgyűlési képviselők
- ✓ Nagykun Együtműködési Társulás
- ✓ A kistérségben működő vállalkozások képviselői
- ✓ Non-profit és civil szervezetek
- ✓ Tourinform-irodák
- ✓ Kistérségben működő médiumok képviselői

2. Program: A kistérség érdekérvényesítő képességének fejlesztése

A program célja, hogy a kistérségi szinten működő terület- és gazdaságfejlesztés szereplőit összefogja és járuljon hozzá a megfogalmazott fejlesztési elképzelések megvalósításához.

(1) Intézkedés: Informális egyeztető fórum létrehozása

Az intézkedés keretében javasoljuk egy hatékony érdekképviselet létrehozását, melynek tagjai lehetnek pl. polgármesterek, országgyűlési képviselők, a megyei közgyűlés tagjai. Ez az egyeztető fórum a társulási ülések során hozott fejlesztéssel kapcsolatos határozatokat, a társulás által elfogadott fejlesztési dokumentumok prioritásait megismerve, kapcsolatrendszerével segítheti az elképzelések megvalósítását. Az egyeztető fórum

létrehozását a társulás közgyűlése kezdeményezze és tegyen javaslatokat a fórum tagjaira. Törekedni kell arra, hogy valamennyi település vegyen részt a tagok delegálásában.

(2) Intézkedés: Kistérségi munkaszervezet létrehozása

A többcélú társulás keretein belül szükségszerű egy munkaszervezet felállítása. Fontos azonban, hogy ez ne csupán adminisztratív munkaerőt jelentsen, hanem terület- vagy gazdaságfejlesztési, projektmenedzsment ismeretek birtokában lévő szakemberek alkalmazását, a kistérség valamennyi településének képviselőivel.

A munkaszervezet feladatai:

- ✓ a kistérség képviselője a megyei és regionális területfejlesztési fórumokon
- ✓ kapcsolatépítés szervezetekkel (turisztikai, beruházásszervezői, kamara stb.), szomszédos kistérségekkel, régiókkal
- ✓ kistérségen belül működő vállalkozások, non-profit és civil szervezetek, stb. fórumának létrehozása, kapcsolatépítés, számukra pályázati információs szolgáltatás nyújtása
- ✓ egységes fellépés a nemzetközi kapcsolatok kihasználása, továbbépítése területén
- ✓ a kistérséget érintő fejlesztési stratégiák megvalósításának összehangolása, folyamatos monitoringja
- ✓ közös, több település vagy kistérség részvételével megvalósuló pályázatok kezdeményezése
- ✓ kistérségi portál, adatbázis folyamatos aktualizálása
- ✓ térségmarketing alkalmazása a kistérségi identitástudat erősítése érdekében.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Települési, megyei önkormányzati, országgyűlési képviselők
- ✓ Kistérségi megbízott, vidékfejlesztési menedzser

I. prioritás: A gazdaság versenyképességének javítása

A gazdaság fejlődésénél különösen fontos a mozgékony, rugalmas, innovatív kis- és középvállalkozások számának, gazdasági erejének dinamikus bővülése. E fejlődési folyamatot

várhatóan a gazdasági szervezetek számának bővülése, de egyúttal az iparban foglalkoztatottak számának lassú, de egyértelmű csökkenése fogja kísérni.

A fejlesztési koncepció egyik fő célja, az életminőség javítása ezért a gazdaság dinamizálása nem járhat a környezeti terhelés növelésével.

Tudatában kell lenni annak, hogy a gazdaság fejlődése, fejlődési pályájának jellege öntörvényű, számos külső-belső feltétel által meghatározott. A fejlődési döntések meghozatala a terület önkormányzatainak hatáskörén kívül esik. E mellett viszont fontos megfogalmazni azt, hogy az önkormányzatok – jelen program gazdái, végrehajtói – milyen típusú, jellegű fejlődést szeretnének látni és tapasztalni, amelyet saját eszközeikkel segíteni, támogatni tudnak.

1. Program: A kistérség jövedelemtermelő képességének javítása

A program célja a fejlődésre képes mikro-, kis- és középvállalkozások piaci pozícióinak, versenyképességének javítása, technológiai korszerűsítése.

(1) Intézkedés: Termelés- és termékfejlesztés ösztönzése

Nagy probléma a térségben, hogy a vállalkozások elavult technológiákkal dolgoznak, nem ismerik, vagy ha ismerik, tőkehiány miatt nem tudják alkalmazni a fejlett technológiákat.

Szükség van tehát a kis és középvállalkozók gépbeszerzéseinek és felújításainak ösztönzésére az ipari és mezőgazdasági munka, műszaki-technológiai háttérének fejlesztésével

A termék és technológia innováció területén javasolt az együttműködés kialakítása a térség és a termékhez kapcsolódó innovációs, kutató központokkal (inkubátorházak, innovációs központok). A fejlesztés vállalkozói tőke felhasználásával valósul meg. A fejlesztéshez nemzetközi, illetve hazai gazdaságfejlesztési támogatás igénybe vehető.

A műszaki és infrastrukturális fejlesztéseket elsősorban vállalkozói, másodsorban kormányzati illetve nemzetközi, harmadsorban pedig önkormányzati támogatási forrásból kell megvalósítani.

(2) Intézkedés: A befektetői tőkeáramlás elősegítése

A kistérségben található volt gazdasági, katonai létesítményeket oly módon kell átalakítani, hogy azok alkalmasak legyenek vállalkozások letelepedéséhez. Ezeket a területeket vállalkozási övezetté kell alakítani, az alábbiak megteremtésével: infrastruktúra kiépítése ill.

a meglévő kiépített infrastruktúra korszerűsítése, a befektetői tőke fogadásához a kedvező feltételek, lehetőségek biztosításával önkormányzati vagy kistérségi szinten.

A kistérség valamennyi hasonló jellegű (ipari vagy vállalkozási övezet) vagy hasonló adottságokkal rendelkező területének hasznosítására javasoljuk egy átfogó tanulmányterv elkészítését.

Kiemelt feladat ezen intézkedésen belül a *kunmadarasi repülőtér vasúti iparvágányának megtartása*, mivel a teherszállításban stratégiai jelentőségű a vasúti szállítási hálózattal való kapcsolat megléte.

(3) Intézkedés: Új munkahelyek teremtése

Beruházásszervező tanácsadók segítségével meg kell megtalálni azt a térségre jellemző és itt meghonosítható ipari húzóágazatot, amelynek segítségével munkahelyek létesülnének a térségben.

(4) Intézkedés: Önkormányzati szabályozási feladatok

A kistérség önkormányzatai a folyamatban lévő településszerkezeti-, szabályozási terveikben határozzák meg a kis-, és középvállalkozások letelepedésére alkalmas gazdasági övezeteket. Ehhez szükséges a települések településrendezési terveinek átgondolása, esetleges módosítása, valamint a vállalkozások fejlődését elősegítő szabályozások kialakítása.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ A térség országgyűlési képviselői
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gazdaságfejlesztő Kht., Karcagi aliroda
- ✓ Kunmadarasi Vállalkozási Övezet
- ✓ Szolnoki Ipari Park
- ✓ Karcagi Ipari Park Kft.
- ✓ Debreceni Egyetem Karcagi Kutatóintézete

2. Program: A kis és középvállalkozások együttműködési készségének, kommunikációs kultúrájának fejlesztése

A program célja a vállalkozói szövetségek, hálózatok és klaszterek kialakítása a kis és középvállalkozók egymás közötti, illetve termelési, innovációs, marketing és információs kapcsolatainak erősítésére az innovációs lánc elemeivel a turizmus, mezőgazdaság, környezetvédelmi ipar területén.

(1) Intézkedés: Vállalkozói együttműködések, klaszterek kialakítása

A kialakítandó klasztereknek három szektort kell össze fogniuk:

- az önkormányzati szférát,
- a gazdaságfejlesztési szervezeteket, és
- a vállalkozókat.

Ezen három fél együttes jelenléte, és együtt dolgozása biztosítja, hogy a megvalósítandó fejlesztésekhez szükséges feltételek, humán erőforrása rendelkezésre álljon. Azaz

- a vállalkozások határozzák meg a fejlesztési igényeket,
- a gazdaságfejlesztési vállalkozások, intézmények biztosítják a fejlett technológiai és szervezeti rendszerek alkalmazását,
- az önkormányzatok biztosítják a településfejlesztési elképzeléseknek és az érvényes szabályozóknak való megfelelést, a fejlesztéshez kapcsolódó hatósági feladatok ellátását.

A klaszter célja az együttműködés megteremtése keretében az információ áramlás biztosítása és az illetékességi területre vonatkozó, több vállalkozást magába foglaló fejlesztési projektek megvalósítása. Az EU és a hazai források felhasználása során előnyt élveznek a vállalkozó együttműködések, klaszterek keretében megvalósítandó, több vállalkozást magába foglaló projektek. A kistérség gazdasági szerkezetét figyelembe véve a turizmus, a mezőgazdaság, és a környezetvédelmi ipar területén szükséges klaszter szervezet létrehozása.

(2) Intézkedés: Kistérségi vállalkozók egyesületének létrehozása

Az intézkedésen belül javasoljuk egy éves tagdíjbefizetésekkel fenntartott egyesület létrehozásának kezdeményezését, mely az alábbi területeken fogja össze a kistérség vállalkozásait:

- ✓ a gazdálkodás feltételeit érintő kérdésekben a tagok véleményét összehangolja
- ✓ közös érdekérvényesítés megvalósítása az önkormányzati illetve szakmai fórumok felé
- ✓ vitaülések, előadások, tanfolyamok szervezése
- ✓ vásárok, kiállítások, szakmai programok szervezése, melynek szellemében megvalósulhat a Nagykun Expo teljes megújítása

Javasoljuk továbbá, hogy a kistérség önkormányzatai pl. állandó tanácskozási helyszín vagy egyéb infrastruktúra biztosításával segítsék elő az önszerveződést.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- ✓ Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht.
- ✓ Vállalkozók
- ✓ Karcagi Ipari Park Kft.
- ✓ Kunmadarasi Vállalkozási Övezet
- ✓ Szolnoki Ipari Park

II. prioritás: A kistérség turisztikai fejlesztése

Bár a kistérség a turizmus területén megfelelő potenciállal rendelkezik, azt nem használja ki, nincs koncepciója azok hasznosítására. Ezáltal olyan bevételektől is elesik, melyek nem közvetlenül a turizmusban, hanem a kapcsolódó ágazatokban realizálódnak.

A területfejlesztési koncepció keretein belül olyan turizmusformákra teszünk javaslatot,

- ✓ melyek több település részvételével valósulnak meg,
- ✓ erősítve a települések közötti kohéziót, valamint
- ✓ nem terhelik a kistérség környezeti eltartóképességét, figyelembe veszik a környezeti fenntarthatóság elveit és
- ✓ illenek a jelenlegi fejlesztési struktúrákba, a meglévő adottságok kiaknázására alapoznak.

Rendkívül fontos, hogy a fejlesztendő turizmusformák elsődlegesen a helyi lakosság életminőségének javításához járuljanak hozzá.

A kistérségnek ki kell használni, hogy sokoldalú, változatos turizmusformák fogadására alkalmas. Élnie kell nemzetközi kapcsolataival az egyes rendezvények, kistérségi pályázatok, közös projektek kapcsán.

A turizmus fejlesztésének célja a kistérség szolgáltatásai, turisztikai termékei iránt megnyilvánuló kereslet növelése, és ennek révén vállalozási lehetőségek, munkahelyek teremtése. A költési hajlandóság növelése

- egyrészt a tartózkodási idő növelésével,
- másrészt pedig a kínált szolgáltatások minőségének javításával érhető el.

3. Program: Településkép és általános komfortérzet javítása

A lakossági kérdőíveken a válaszadók igen nagy hányada tett említést lakókörnyezetének elhanyagolt állapotáról. Ezek az észrevételek a következő intézkedések igen sürgető összehangolását követelik meg a települések vezetőitől:

- ✓ Kóbor ebek begyűjtésének megszervezése
- ✓ Önkormányzati tulajdonú zöld területek rendezése (Fák metszése, fűnyírás, járdák, utak, vízvezetők tisztítása). E tevékenységek ellátására olyan közmunkások alkalmazása is lehetséges, melyek a romák köréből kerülnek ki. A lakosság ösztönzésre virágosítási akciók, versenyek rendezhetők.
- ✓ Polgárőrség megszervezése, rendőrségi járőrözés megszervezése a településközpontoktól távol eső területeken is.

E tevékenységek végrehajtása nélkül a kistérség nem felel meg a vendégfogadás (turizmus) alapvető feltételeinek.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Nagykun Együtműködési Társulás
- ✓ Városépítő, városszépítő egyesületek, civil szervezetek
- ✓ A kistérségben működő rendőrkapitányságok

I. Aktív turizmusformák fejlesztése

1. Program: Kerékpáros turizmus fejlesztése

A program célja a települések közötti biztonságos kerékpáros és gyalogos forgalom lehetőségeinek megteremtése.

(1) Intézkedés: Kerékpár- és/vagy kerékpározásra alkalmas útvonalak kijelölése

A kerékpárútvonalak tervezése során azt kell figyelembe venni, hogy csak ott kell kerékpárutat építeni, ahol ezt a közlekedési feltételek indokolják. Egyéb esetekben az autósok számára figyelmeztető, forgalomlassító táblákkal, a kerékpárosok számára pedig a kerékpározásra alkalmas útvonalakra, útszakaszokra terelő táblákkal lehet megoldani a biztonságos közlekedést.

A támogatások igénylésénél előnyt jelenthet az olyan kerékpárút építése, ami amellet, hogy alternatív, környezet- és természetkímélő közlekedési lehetőséget kínál, tematikus alapon is összeköti a településeket.

Az alábbi útvonalakat javasoljuk:

- ✓ Kunmadaras – Berekfürdő – Karcag
- ✓ Kunmadaras – Tiszaörs
- ✓ Kunmadaras – Pusztakettős

(2) Intézkedés: A kerékpározást kísérő szolgáltatások fejlesztése

A kerékpár utak akkor válnak élővé, ha az útvonalat miniszolgáltatások kísérik, így például pihenőpadok, vízfelvételi lehetőség, információs táblák, kerékpártárolók az éttermek, fogadók, panziók.

Fontos továbbá, hogy a kerékpáros turisták által igénybe vehető szálláslehetőségekről (elsősorban falusi vendégfogadók) tájékoztatást lehessen kapni az adott településen, pl. a Polgármesteri Hivatalban, a kistérség honlapján vagy turisztikai kiadványokban.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Éttermet, panziót üzemeltető vállalkozók
- ✓ Falusi vendéglátók
- ✓ Non-profit és civil szervezetek

2. Program: Lovasturizmus fejlesztése

A program célja a lovassport hagyományainak felélesztése, az ehhez szükséges infrastruktúra és programszolgáltatás megteremtése.

(1) Intézkedés: Lovastúra útvonalak kialakítása és a lovasterápia lehetőségeinek vizsgálata

A hagyományos lovasbemutatók bár a külföldiek számára látványos rendezvénynek számítanak, de jelentősen torzítják a magyarság történetéről alkotott képet. Éppen ezért a fő hangsúlyt az alábbi területek fejlesztésére kell helyezni: lovas oktatás, gyermektáboroztatás, túrázás, hetes lovaglás, csillagtúra, fogatozás, gyógylovaglás, rehabilitációs gyógylovaglás.

Ez utóbbi módszerek a lovaglásnak pszichológiai és fiziológiai hatásait használja fel fogyatékos és sérült embertársaink helyzetének javításában. Ennek alapján a gyógylovaglást három fő területre tudjuk felosztani:

- Hippoterápia
- Gyógypedagógiai lovaglás és lovastorna
- Fogyatékosok és sérültek sportlovaglása

Ebben a folyamatban az orvosok, gyógytornászok, gyógypedagógusok, pedagógusok és lovas szakemberek együttes törekvése, tudásuk, szakmai munkájuk összehangolása hozza meg a kívánt eredményt, így az ő speciális képzésük is elengedhetetlen.

Az egyéb lovas turisztikai szolgáltatások típusai lehetnek:

- ✓ **Fogatozás:** lovasszán, pusztakocsi
- ✓ **Lovastúra:** csikós, hagyományörző, istállólátogatás
- ✓ **Lovassport:** fogathajtás
- ✓ **Lovas-ijászat**

A program fogadására alkalmas települések:

- ✓ **Karcagi Kunlovarda (a magyar Lovas Turisztikai Szövetség tagja)**
- ✓ **Táltos Lovasiskola, Karcag**
- ✓ **Horváth Tanya, Kisújszállás**

(2) Intézkedés: Fedeles lovarda kialakítása

Az intézkedés célja, a lovasturizmus alapvető kiszolgáló hálózatának megteremtése. Ennek egyik alapfeltétele a fedeles lovardák kialakítása, ami a gazdaságos működés alapkövetelménye. A létesítmény külső megjelenése tájba illeszkedő kell hogy legyen, stílusában, anyagában hordoznia kell a helyi építészeti jellegzetességeket.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Nagykun Huszárok Bandériuma
- ✓ Magyar Lovas Turisztikai Szövetség
- ✓ Magyar Lovas Szövetség
- ✓ Magyar Lótenyésztő és Lovassport Szövetség
- ✓ Magyar Lovas Terápiás Szövetség

3. Program: Sportrendezvények fogadása, rendezése

A program célja a kistérség természeti adottságaihoz igazodó, több település együttműködésével megvalósuló sportrendezvények fogadása.

(1) Intézkedés: Nemzetközi diákolimpia megrendezése

A rendezvény célja, hogy a kistérség települései a nemzetközi kapcsolataikra építve, nemzetközi sportversenyeknek adjanak otthont olyan sportágakban, mint a futás, kerékpározás, íjászat, labdajátékok stb.

A kistérség valamennyi települése alkalmas arra, hogy szerepet vállaljon a program megvalósításában. A kistérség települései közül minden évben más lenne az esemény lebonyolítójának központi helyszíne, a többi település pedig a háttéresemények szervezésében segítene. Az iskolai tanítási időszak figyelembevételével a nyári hónapokban lehetne megrendezni a diákolimpia eseményeit. A program során nem csak a testvértelepülésekből érkezett diákok jelennének meg nagy létszámban, de a sportturizmus általános gyakorlatát figyelembe véve jelentős lehet a kísérők száma is. A rendezvényekre kísérőként érkezők számára szervezendő programok szervesen kapcsolódhatnak a már említett intézkedésekhez.

Egy-egy ilyen esemény jó alkalmat ad a rendezvényt kísérő prevenciós programok (dohányzás, drog, alkohol) megszervezésének, mely közvetve hatást gyakorol az ifjúság egészségügyi kultúrájának fejlesztésére is.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ A kistérség oktatási intézményei
- ✓ Sportegyesületek, non-profit és civil szervezetek
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Sportegyesületek Szövetsége
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Testnevelési és Sportintézet
- ✓ Nemzeti Sport Hivatal

II. Gyógyturizmus fejlesztése

1. Program: Komplex termékcsomagok kialakítása

A program célja, hogy a gyógy- és wellnes turisztikai termékkategóriák komplex kínálatban jelenjenek meg a kistérség kínálatában.

(1) Intézkedés: Fürdő- és lovas-gyógyterápia alkalmazása

Meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy a kistérség gyógyturisztikai adottságait az egyes szakterápiák kombinálásával hogyan lehet komplexebb gyógytermék csomaggá alakítani.

Mivel a gyógyturizmusra átlagosan jellemző vendégéjszaka szám minden más turizmusformánál a legmagasabb a szolgáltatásoknak is ehhez kell igazodniuk. A kiváló gyógyvízadottságok mellé terápiás „eszközként” meg kell fontolni a terápiás lovaglás bekapcsolási lehetőségét. Kapcsolatfelvételt kell kezdeményezni a gyógyfürdők és a terápiás lovaglást fogadó vállalkozások között.

(2) Intézkedés: Gyógyvizek, fürdők szolgáltatásainak javítása

Az intézkedés célja a fürdők rekonstrukciója, komfortfokozatának emelése, illetve kapacitásuk bővítése az alábbi településeken: Karcag, Berekfürdő, Kisújszállás.

Az intézkedés keretein belül javasoljuk a tartózkodási időt és a költségi hajlandóságot növelő szolgáltatások kialakítását pl. animátorok által irányított korcsoportos programok szervezését (vízi aerobic, családi és gyermek sportversenyek, gyógytorna).

Egyik legfontosabb feladat a gyermekbarát fogadási feltételek megteremtése és ehhez megfelelő szolgáltatások és programalternatívák kialakítása.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Gyógyszállók, gyógyközpontok
- ✓ Vállalkozások

III. Kulturális turizmus fejlesztése

1. Program: Örökségturizmus egyes ágainak fejlesztése

A program célja a kistérségben élő hagyományok őrzése és átörökítése a jövő nemzedékek számára.

(1) Intézkedés: Tanyavilág skanzenszerű bemutatása

Elhagyott vagy rossz állapotú tanyák skanzenszerű átalakítása jelentős turisztikai vonzerőt jelent regionális, de országos szinten is. A térségre jellemző hagyományos tanyasi gazdálkodási formák bemutatása, a helyi kismesterek népszerűsítése (fazekasság, szűrhimzés, kosár és fonott bútor készítés) a mesterségek kipróbálásának lehetősége valamint tanyasi szálláshelyek kialakítása egy újabb komplex turisztikai programcsomag megszervezését teszi lehetővé.

2. Program: Természeti- tájképi értékek védelme

A program célja az egyedi, a tájegységre jellemző védelem alatt álló természeti értékek védelmének biztosítása.

(1) Intézkedés: Kunhalmok védelme

A kunhalmok egyedi értékű tájlemek, elsősorban táj-, régészeti-, kultúrtörténeti-, és botanikai kincsek őrzői. Legsürgetőbb feladat a jelenlegi állapot rögzítése, fenntartása. Már ez is nagy eredmény lenne, mert ezzel megállítható a halmok széthordása, végleges pusztulása. El kell készíteni a halmok keresztszelvényét, pontos térképét, kataszterezését, és sort kell keríteni növénytani állapotuk vizsgálatára, cönológiai felvételezésükre. Megfelelő nagyságú pufferzóna kialakításáról is gondoskodni kell.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
- ✓ Nagykun Együttműködési Társulás
- ✓ A kistérségben működő hagyományőrző civil szervezetek

3. Program: Rendezvényturizmus fejlesztése

A program célja, hogy a kistérségben szervezett nagyrendezvények valamennyi település bevonásával valósuljanak meg.

(1) Intézkedés: Meglévő rendezvények továbbfejlesztése

A kunmadarasi gyorsulási verseny már országosan is ismert, nagy látogatószámot vonzó nagyrendezvény. A kistérség többi településeinek bekapcsolásával azonban a rendezvény hatósugara kibővül, a bevételekből való részesedés más kistérségi településeket is érinthet. A versenyt kísérő programok lehetnek:

- ✓ Nagyszabású rockkoncert
- ✓ Veterán motorok találkozója
- ✓ Sörfesztivál stb.

Érdemes megfontolni olyan kiadvány megjelentetését, mely a rendezvény ismertetésén kívül további programlehetőségeket, étkezési, szálláslehetőségeket stb. kínál a kistérség más-más településein. A fent említett kísérő rendezvényeknek a kistérség bármely más települése is adhat otthont.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Kunmadarasi Vállalkozási Övezet
- ✓ Tourinform Irodák
- ✓ Rendezvényszervező irodák

III. prioritás: Humánerőforrás fejlesztése

A kistérségi koncepció egyik legfontosabb fejezete a humán erőforrások fejlesztése, a tudásbázis növelése, amely alapját képezi a versenyképesség növelésének, hatást gyakorol az itt élő lakosság életminőségére.

A koncepció kialakítása során figyelembe kell venni a Nemzeti Fejlesztési Tervben megfogalmazott stratégiai elemeket a humán erőforrások fejlesztését illetően, amely három fő célkitűzésre épül:

- ✓ Versenyképes munkaerő
- ✓ Foglalkoztatás bővítése
- ✓ Társadalmi beilleszkedés elősegítése

1. Program: A kistérségi szakképzés reformja

A program célja a kistérség területén működő oktatási intézmények egymás valamint a munkaerő-piaci igények közötti összhangjának megteremtése és az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek megteremtése.

(1) Intézkedés: A szakképzés munkaerő-piaci igényekhez történő igazítása

Fel kell számolni a kistérség településein működő oktatási intézmények párhuzamos képzéseit. A többcélú társulás oktatási feladat-ellátási tervében rögzíteni kell, mely képzések mely intézményekben történjenek. Ezzel párhuzamosan fel kell mérni, hogy az újonnan betelepülő vállalkozások milyen munkaerőigényt támasztanak a kistérséggel szemben.

A térségben indokolt a turisztikai (gyógyturisztikai, rendezvényszervező, animátor), környezetvédelmi, logisztikai, nyelvi és informatikai, képzés előtérbe helyezése.

A nemzetközi gyakorlathoz hasonlóan fontos a 'hagyományos' középiskolai képzésen kívül akkreditált rendszerű tanfolyamok szervezése is, melyek segítségével rövidebb képzési idő alatt lehet a gazdaság igényeihez alkalmazkodó végzettséget szerezni. Az ilyen jellegű képzés a kistérségben egyelőre nem jellemző, de kitörési pont lehet a képzési rendszer átalakításakor. Akár valamelyik közeli felsőfokú intézmény kihelyezett tagozataként működő képzést is érdemes megfontolni.

(2) Intézkedés: Korszerű felnőtt képzés és átképzés módszereinek alkalmazása, fejlesztése

Lehetőség szerint minél szélesebb réteg számára biztosítani kell annak a lehetőségét, hogy a számítógépes alapismereteket megszerezze, idegen nyelvet sajátítson el és más a piac által igényelt szakmákba történő átképzésen részt vegyen. Ezek hiányában egyre nehezebb tartósan

munkát vállalni, illetve a meglévő munkahelyet megtartani. Különböző helyszíneken számítógépes, vállalkozói ismereteket nyújtó szakképzés, idegen nyelvi, EU ismeretek, illetve – a térség sajátosságait is figyelembe vevő – szakmai tanfolyamok, átképzések szervezésére kerül sor. Ezeken a tanfolyamokon munkanélküliek, munkavállalók, illetve vállalkozók egyaránt részt vehetnek.

(3) Intézkedés: A humán erőforrás-fejlesztéshez kapcsolódó közintézmények infrastruktúrájának fejlesztése

Javasoljuk a leromlott állapotú, de a többcélú kistérségi társulás keretében hosszabb távon működtetendő intézmények rekonstrukciós terveinek elkészítését. Mindezt olyan szellemben, hogy ezek az intézmények legyenek alkalmasak a felnőttoktatáshoz kapcsolódó átképzések, továbbképzések fogadására.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Oktatási és szakképzési vállalkozók

IV. prioritás: Műszaki infrastruktúra és környezetgazdálkodás fejlesztése

A műszaki infrastruktúra jelenti mind a gazdasági szektor működésének, mind a lakosság életkörülményei alakulásának meghatározó alapkövét. Csak erős, sokoldalúan fejlett infrastruktúra rendszerre támaszkodva lehet a gazdaság intenzív fejlesztését a fenntartható fejlődés elveinek érvényesítésével megoldani, a lakosság életminőségének további javítását elérni.

1. Program: Kistérségi hulladékgazdálkodási rendszer megszervezése

A program célja a hulladék elhelyezésének megoldása és az illegális hulladéklerakó helyek felszámolása.

(1) Intézkedés: Hulladékgyűjtési terv kidolgozása

A kistérség egészére nézve javasolt egy hulladékgyűjtési terv kidolgozása, mely iránymutatást adna, rendezné a települések hulladék-elhelyezési és -hasznosítási anomáliáit, valamint további javaslatokat szolgáltatna az alábbi két intézkedésre vonatkozóan.

(2) Intézkedés: Hulladék-feldolgozó létrehozása

Mivel a karcagi lerakó mellett működő kisújszállási és kunmadarasi lerakók csak 2007-ig üzemelhetnek, a kistérség településeinek, szomszédos kistérségek, régiók összefogásával az uniós előírásoknak megfelelő hulladék-feldolgozó létesítésére kell uniós forrásokra pályázni. Mindezt oly módon, hogy a hulladékok nemcsak lerakása, de esetleges hasznosítása is megtörténjen. Az intézkedés megvalósításánál figyelembe kell venni, hogy a kunmadarasi volt repülőtérén vállalkozói tőke bevonásával komplex hulladék-feldolgozó megvalósítását tervezik. Itt lehetőség lesz az elektromos hulladékok elhelyezésére is, mely már elébe megy az Európai Unió egyre szigorodó környezetvédelmi előírásainak.

(3) Intézkedés: Illegális hulladéklerakó helyek felszámolása

Meg kell kezdeni az illegális lerakóhelyek felmérését tartalmazó „fekete térkép” aktualizálását. A térség településein található illegális hulladéklerakó helyeket meg kell szüntetni az által, hogy az összegyűlt hulladékot szétválogatják és a megfelelő hulladékfeldolgozó helyekre elszállítják, komposztálják.

Ezt követően a helyszínt fertőtlenítik, rekultiválják és a természeti környezetnek megfelelően hasznosítják.

(4) Intézkedés: Kistérségi környezetvédelmi program megfogalmazása

A települési környezetvédelmi program készítését a környezetvédelmi törvény 46. §-ának (1) bekezdése írja elő. Érdemes megfontolni azonban, hogy a kistérség egészére nézve is meg kell fogalmazni egy ilyen programot, ami azt a célt szolgálja, hogy közelíti egymáshoz a kistérség településeinek ilyen irányú törekvéseit. A kistérségi szintű fellépés a környezetvédelem területén pedig több forráslehetőséghez is juttatja a településeket a környezetvédelmi problémáik megoldásában.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium

2. Program: Ivóvíz- és szennyvízhálózat fejlesztése

A program célja a helyi lakosság egészséges ivóvízzel való ellátása és az ivóvízbázis védelme.

(1) Intézkedés: Szennyvízhálózatra való csatlakozás ösztönzése

A felszín alatti vizek védelme érdekében ösztönözni kell a helyi lakosságot a csatornahálózatra való rákötésre. Javasoljuk, hogy kistérségi szinten készüljön felmérés arról, hogy mi az akadálya annak, hogy a jövőben jelentősen növekedjen a már kiépült hálózatra való rákötés aránya. Javasoljuk továbbá, hogy a lakossági önerő biztosítása érdekében a kistérségi önkormányzatok dolgozzanak ki egy olyan előtakarékossági programot, amely lehetővé teszi, hogy a településen élők bármely rétege, vagyoni helyzetétől függően élni tudjon ezzel a lehetőséggel.

(2) Intézkedés: Pályázat benyújtása a hálózatok korszerűsítésére

Az Európai Unióhoz benyújtandó pályázat feltétlenül érintse valamennyi kistérségi települést.

(3) Intézkedés: Belterületi csapadékvíz elvezető rendszer felújítása

Javasoljuk, hogy a kistérségi települési önkormányzatok közösen mérjék fel, és készítsenek kimutatást arról, hogy az egyes településeken milyen állapotban vannak ezek a csapadékvíz elvezetésére szolgáló árkok. Készítsenek ütemtervet a felújításuk megvalósítására és kistérségi szinten nyújtsanak be pályázatot a források egy részének előteremtésére. A folyamatos tisztítás érdekében javasoljuk a későbbiekben közmunkások alkalmazását.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Vidékfejlesztési menedzser

3. Program: Az alternatív és megújuló energiaforrások (nap, szél, víz, biogáz és hőszivattyú, stb.) alkalmazásának és felhasználásának elterjesztése

A program célja a hagyományos energiahordozók megújuló energiaforrásokkal való helyettesítése megújuló energiaforrásokkal előállított hőenergia- vagy villamosenergia-termelő kapacitások létesítése, a hagyományos energiaforrások csökkenése, másrészt a környezeti kármegelőzés, környezetvédelem érdekében.

(1) Intézkedés: Mintaprojekt létrehozása az alternatív energiaforrások hasznosítására

A mintaprojekt keretén belül létrehozható egy olyan „energia-központ”, mely valós energiatermeléssel ugyanakkor bemutatójelleggel is hasznosítaná a rendelkezésre álló erőforrásokat, például:

- ✓ Biomassza-fabrikettáló berendezés (Fahulladék préselése és fűtőkockák gyártása)
- ✓ Szolár technika bevezetése
- ✓ Biogáz fejlesztés (juh állomány ürülékéből, valamint növényi olajokból elnyert biogáz és biodízel előállítás)
- ✓ Biológiai szennyvíztisztító létesítése, ahol ülepítéssel, valamint növényi vízkultúrával történik a mindennapi élet során keletkezett szennyvíz ártalmatlanítása

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Debreceni Egyetem Karcagi Kutatóintézete
- ✓ Vidékfejlesztési menedzser
- ✓ Szolnoki Ipari Park

V. prioritás: A mezőgazdaság életképességének javítása

Az agrárium fejlesztésének célja a helyi erőforrásokra (agro-ökológiai, gazdasági és társadalmi), hagyományokra és lehetőségekre alapozott, fenntartható, több funkciós szektor pozícióinak megerősítése. A kistérség mezőgazdaságának meg kell felelnie az újonnan jelentkező és erősödő olyan kihívásoknak, mint a változó piaci körülmények, a termékminőség, az élelmiszerbiztonság, a környezetvédelem, a vidékfejlesztés szerepének növelése. Az európai agrármodell nagy hangsúlyt fektet a mezőgazdaság multifunkcionalitására is, tehát nem csak a szűken vett agrár- és élelmiszertermelést foglalja magában, hanem a vidéki lakosság megélhetésének biztosítását, a táj-, a természet- és a környezetvédelmét is.

1. Program: Minőségi és a helyi speciális mezőgazdasági termékek és szolgáltatások előállítása, feldolgozása

A program célja a térségre jellemző speciális mezőgazdasági termékek és szolgáltatások támogatása, mellyel az alternatív jövedelemszerzési lehetőségek biztosíthatók.

(1) Intézkedés: A mezőgazdasági úthálózat karbantartása

Mivel a térségre jellemző, hogy a mezőgazdasággal foglalkozó tanyákat speciális földutakon lehet megközelíteni, javasoljuk ezek a karbantartásának kistérségi szintű megoldását. Ennek első lépése lehetne, ha a társulás közösen vásárolja meg azt a speciális munkagépet, amelyik alkalmas az ilyen feladatok ellátására.

(2) Intézkedés: Új mezőgazdasági formák kialakításának ösztönzése

A Karcagi kistérség jellegzetes agrárterületként alkalmas a hagyományos gazdálkodási formák bemutatására. Ennek keretén belül lehetőség lenne pl. egy természetvédelmi major, vagy bio-farm kialakítására. A major a Hortobágy kapujában otthont adna

- ✓ az őshonos állatok tartásának
- ✓ öko-biogazdálkodási formák kialakításának

mindezeket bemutató jelleggel, olyan kísérőprogramokkal (pl. lovaglás, lovaskocsikázás), bio-termék vásárlási (szörpök, fűszernövények stb.) lehetőséggel, melyek illeszkednek az ökoturizmus kereteibe.

A már elhagyott tanyák közül is érdemes megfontolni, melyik lenne alkalmas arra, hogy területén bio-farmot rendezzenek be. Valódi gazdálkodással, szintén bemutató jelleggel, a megtermelt bio-termékek értékesítésével.

E hagyományos gazdálkodási formákra épülő bemutatóhelyek rendkívül vonzó turisztikai látványosságok is egyben, másrészt számottevő a foglalkoztatási igényük az alacsony vagy középfokon iskolázott rétegek körében. Az intézkedés megvalósításával lehetőség nyílik a valóban a helyi viszonyokra jellemző növényfajták és állatok nevelésének elérésére, így a térséget képviselő termékekkel lehet a piacokon megjeleníteni, amely nem elsősorban mennyiségi, hanem minőségi árut jelent.

(3) Intézkedés: Termelői együttműködések fejlesztése

Az intézkedés keretében javasoljuk egy együttműködési szervezet kialakítását, és a közös marketinggel való megjelenés biztosítása (személyi, tárgyi biztosítása). Szükséges továbbá a mezőgazdasági gép-, technológiai-infrastruktúra-, munkaerő- és szakértői körök létrehozása az egyéni termelők költségeinek csökkentésére.

2. Program: Mezőgazdasági művelés alól kivont területek hasznosítása

A program célja, egykori gazdasági funkciójú területek hasznosítása, munkahely és jövedelemteremtő szándékkal.

(1) Intézkedés: A Szarvasi Energia-fű Programban való részvétel

Az energia-fű program lényege, hogy az egykori mezőgazdasági területeken természeténél ez a rendkívül igénytelen növényt. Ha levágnák, utána lignit hőértékű brikettet lehet belőle előállítani. Javasoljuk, hogy a kistérség mérje fel, mely települések tudnának csatlakozni a szarvasi programhoz termőterület adásával, feldolgozóüzem fogadásával stb. A programban való részvétel megtervezésénél a kistérség vegye figyelembe, hogy Kenderes már csatlakozott az előkészületekhez (a programhoz egy 600 hektár nagyságú termőterületet adna, sőt egy feldolgozó is épülne itt. Ezen kívül a mezőgazdasági szakiskola képzését is szeretnék ehhez igazítani.)

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Vidékfejlesztési menedzser
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- ✓ Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Agrárkamara
- ✓ A kistérség mezőgazdasági vállalkozói

VI. prioritás: Szociális és egészségügyi hálózat problémáinak kistérségi szintű kezelése

A kistérség lakossága egészségügyi, szociális állapotának jobbítása az életminőség fejlesztésének egyik fő területe. A demográfiai folyamatok következménye az időskorúak arányának növekedése: Ezen réteg szociális, egészségügyi ellátásának javítása fontos cél. Feladat a családi ellátó szolgálat fejlesztése, a szociális intézmények illetve a szolgáltatások számának, gyarapítása. Az elkövetkező években, területfejlesztési eszközökkel is segíteni kell az egészségügyi és szociális ellátórendszer fejlesztését, a progresszív, hatékony és korszerű ellátási struktúra megteremtését, az igényekhez jobban igazodó és hozzáférhető szolgáltatások kialakítását.

1. Program: Roma integráció

A program célja, a kistérség területén élő roma lakosság helyzetének kezelése.

(1) Intézkedés: Szociológiai tanulmány és javaslattervezet kidolgozása

Mivel e speciális terület azonnali megoldást kíván, javasoljuk egy átfogó roma-integrációs program szakemberek által történő elkészítését.

(2) Intézkedés: Kistérségi együttműködéssel megvalósuló kísérletek az integráció előkészítéséhez

Az intézkedés keretében olyan konkrét javaslatokat fogalmazunk meg, melyek hazai városainkban már jól bevált rendszer keretein belül működnek.

Az ország számos városában jól működő **Roma Közösségi Házak** működnek, melyek különböző szolgáltatásokat nyújtanak a roma lakosság részére. Pl. **oktatási programot szerveznek**, mely azoknak a diákoknak szól, akik tanulási problémával küszködnek, nehezebben sajátítják el az iskolai tananyagot, mint társaik. Az ő részükre tanulószobákat alakítanak ki, ahol szaktanárok segítségével hozzák be lemaradásukat a roma gyerekek

Nevelési program segíti a fiatal és idősebb romák beilleszkedési nehézségeik feloldását. A program keretein belül előadásokat szerveznek szociológusok, pszichológusok, és szakelőadók bevonásával olyan témákról mint pl. beilleszkedési nehézségek leküzdése, gyermeknevelési nehézségek, nehezen kezelhető gyermekek, fertőző betegségek stb.

Van olyan közösségi ház, ahol **egészségügyi centrum** működik, itt orvosi tanácsadás, ellátás vehető igénybe, de egészen más légkörben, mint a hagyományos orvosi rendelőkben.

Ingyenes jogsegély szolgálat keretében pedig szociális, gazdasági, munkaügyi, közigazgatási, emberjogi, államigazgatási, kisebbségi ügyekben is adnak tanácsot. A **roma vállalkozók** által készített, forgalmazott termékeket egyes közösségi házak interneten mutatnak be, segítik az értékesítést bel- és külföldön. Az Interneten való hirdetést ingyenes szolgáltatásként is meg kívánják valósítani.

A cigányság kérdése kapcsán a nyelv és a kultúra is jelentős szerepet játszik. Megfontolandó egy **cigány tájház vagy bemutatószoba** kialakítása a még élő hagyományok összegyűjtése.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok

- ✓ Kisebbségi önkormányzatok képviselői
- ✓ Miniszterelnöki Hivatal
- ✓ Esélyegyenlőségi Kormányzati Hivatal

2. Program: Egészségügyi infrastruktúra (tárgyi és humán) fejlesztése

Az egészségügyi intézmények fejlesztése annak érdekében, hogy minden településen megfelelő színvonalú egészségügyi intézmények biztosítsák a lakosság részére az alapellátást, továbbá emelkedjen az egészségügyi szolgáltatások színvonala.

(1) Intézkedés: Intézményi infrastruktúra fejlesztése

Az intézkedés keretében az egészségügyi intézmények infrastruktúráját szükséges fejleszteni, ide értve a meglévő épületek felújítását, a kulturált rendelők és váróhelyiségek kialakítását, és az intézmények környezetének rendezését.

A fejlesztés másik része az orvosi ellátáshoz szükséges berendezések, eszközök beszerzésére irányul.

A kistérség orvosi körzeteinek jelentős aránytalanságát célszerű lenne megszüntetni.

3. Program: Időskori valamint a megváltozott munkaképességűekre, mozgáskorlátozottakra vonatkozó ellátórendszer működtetése

A program célja, hogy – gondozási központban vagy szolgáltatási központban – a társulásban részt vevő települések lakosságának nagyobb részéhez jussanak el a szociális alapellátás szolgáltatásai.

(1) Intézkedés: Szociális alapellátási szolgáltatások kiterjesztése

Javasoljuk a személyes gondoskodás keretébe tartozó szociális alapellátási formák (házi segítségnyújtás, családsegítés, speciális alapellátási feladatok) fenntartását, bővítését illetve fejlesztését a térség településein. Kistérségi szinten érdemes megfontolni jármű beszerzését az idősek, mozgáskorlátozottak ellátására, pl. étel hordás céljából vagy szűrővizsgálatokra, rendezvényekre történő eljutás segítésére.

VII. prioritás: Információs társadalom fejlesztése

Általános célként fogalmazódik meg az önkormányzatok, és a kistérségi társulás számára olyan komplex elektronikus önkormányzati rendszerek megvalósítása, amely magába foglalja az elektronikus, illetve elektronikusan támogatott ügyintézési szolgáltatásokat, valamint az összes belső folyamatot, beleértve a térinformatikai rendszerekkel támogatható területeket.

A hatékony e-ügyintézés kialakítása megköveteli a hivatalok belső, működési folyamatainak újraszervezését, optimalizálását, valamint az önkormányzati döntéshozók, illetve köztisztviselők, közalkalmazottak képzését.

1. Program: Karcag – a digitális kistérség

A program célja a kistérség előkészítése e-közigazgatási rendszer befogadására és működtetésére.

(1) Intézkedés: Kistérségi portál létrehozása

Első körben olyan kistérségi portál kialakítására van szükség, mely a kistérség egészére nézve aktuális adatbázist jelent a következő elérhető információkkal:

- ✓ települési önkormányzatok
- ✓ fejlesztési dokumentumok
- ✓ ajánlatok befektetőknek
- ✓ eladó építési telkek
- ✓ részletes települési vonzerőleltár
- ✓ szálláshelyek, vendéglátóegységek
- ✓ programok, rendezvények
- ✓ menetrendek
- ✓ apróhirdetések stb.

(2) Intézkedés: Az e-közigazgatási rendszerre való áttérés előkészítése

Elsősorban szükséges az országban már működő vagy kialakítandó e-közigazgatás informatikai rendszerek szakmai koncepciójának megismerése, work-shop megrendezése a fejlesztés és a bevezetés tapasztalatairól. Ezt követően mindazon front-office és back-office szolgáltatás, szakalkalmazás körét kell azonosítani, amely kistérségi szintű kiterjesztése szükséges, illetve bevezetése nem eredményez aránytalan fejlesztési költséget.

Amennyiben az áttérés költséghatékony módon megvalósítható, javasolt pályázat kidolgozása az e-közigazgatási rendszer kiterjesztésének európai uniós pénzalapból (operatív programok) történő finanszírozására.

A program végrehajtásában résztvevők köre:

- ✓ Karcagi Kistérség Többcélú Társulása
- ✓ Települési önkormányzatok
- ✓ Informatikai tanácsadók, szakemberek
- ✓

IV. A PRIORITÁSOK ÉS A PROGRAMOK EGYMÁS KÖZÖTTI KAPCSOLATA, LEHETSÉGES IDŐÜTEMEZÉS

A területfejlesztési koncepció időtávját a 18/1998. KTM rendelet 15 évben határozza meg.

A tervezési tapasztalatok azt mutatják, hogy a hangsúlyt az időszak hosszúságára (jellegére) és nem a pontos hosszára indokolt helyezni. Az EU tervezési rendszerhez való csatlakozás (7 éves ciklusok) követelménye miatt az időtáv megfeleződött (időszak első fele, második fele). E szempontokat figyelembe véve az időszak első felére célszerű ütemezni a ma látható fejlesztési feltételrendszerhez adekváтан kapcsolódó célokat. A nagyobb előkészületi, átfutási idővel jellemezhető fejlesztéseket (pl. közutak fejlesztése, mintaprojektek kialakítása), valamint a bizonytalanabban megítélhető programok az időszak második felére valósulhatnak meg.

A kistérségi kohézió és a fejlesztési menedzsment erősítése, mint kulcsprioritás olyan feltételt és kiinduló pontot jelent, mely alapja valamennyi további célkitűzés megvalósításának. Éppen ezért a Kulcsprioritást javasoljuk *elsőként* megvalósítani.

Az előzővel akár *párhuzamosan*, de mindenképpen *rövidtávon* javasoljuk az olyan kohéziójavító programok megvalósítását, melyek kis ráfordítással látványos eredményeket hoznak. Ilyen például a kistérség turisztikai fejlesztése (II. prioritás) keretén belül megfogalmazott nemzetközi diákolimpiának a megrendezése, melynek alapvető célja az ifjúság oldaláról közelíteni egymáshoz a kistérség településeit. Vagy a kunmadarasi gyorsulási verseny köré szerveződő programsorozat, mely a lehető legtöbb kistérségben található település bevonásával kell, hogy megvalósuljon.

Az időszak első felének fő céljai, fejlesztési irányai már ma is elég nagy biztonsággal meghatározhatók: előtérbe kell helyezni a turisztikai programkínálat koordinálásának erősítését, valamint a marketingtevékenység hatékonyságának növelését és folyamatossá tételét. A koordináció és a marketingtevékenységek megszervezése a turisztikai termékképzés folyamatának kezdete.

A kistérség turisztikai fejlesztése (II. prioritás) jellege miatt szinte valamennyi prioritáshoz kapcsolódik. A kistérségi idegenforgalom komplex fejlesztése természetesen a belső kohéziót erősíti (kulcsprioritás). A turisztikai fejlesztésekhez szükséges az infrastruktúra kiépítése, az elérhetőség megteremtése, a szolgáltatási színvonal és kínálat erősítése, a környezet és természetvédelmi fejlesztések megvalósítása.

E prioritásnál is fontos a kapcsolódás kistérségi szakképzési reformokhoz (III. prioritás), valamint a környezet- és természetvédelemhez, a műszaki infrastruktúra fejlesztéséhez (IV. prioritás)

A korreláció szorosságát mutatja, hogy bármelyik kapcsolódó intézkedés megvalósításának elmaradása jelentősen csökkenti a turisztikai beruházások megtérülését és végső soron a versenyképességet (I. prioritás).

A feladatok további sorrendjét a turisztikai fogadóképesség megteremtésével érdemes folytatni, melyek a II. és IV. prioritáson belül kerültek meghatározásra. Ez utóbbi prioritás elsősorban az ott élők életkörülményeinek jobbítására szolgál, de ez közvetlenül is hatással van a térségbe látogatókra.

Ugyancsak az időszak első felében, kell megtörténnie az VII. prioritás (Az információs társadalom fejlesztése) keretébe tartozó informatikai technikák, technológiák gyors elterjedésének. A működő (nem passzív) honlapokból kistérségi portál kialakítása vagy az önkormányzati szolgáltatások internetes elintézhetsége már ütemezhető egy későbbi időpontra, de mindenképpen az időszak első felében kell megvalósítani.

A tervezési időszak második szakasza a gazdaságfejlesztésben az EU integrációba való intenzív bekapcsolódás fázisa, amikor várhatóan nagyobb hangsúly helyeződik az együttműködésre, a kistérségek területi hálózattá szerveződésére is.

A második szakaszban javasoljuk megvalósítani az olyan nagyberuházásokat, mint pl. az alternatív energiaközpont létrehozásának lehetősége (IV. prioritás), vagy a mezőgazdaság életképességének javítása (V. prioritás) keretein belül megfogalmazott intézkedések.

A humán erőforrás fejlesztése (III. prioritás) és a helyi társadalom kohéziójának támogatása (Kulcsprioritás) jó néhány fejlesztési részcélon keresztül meghatározó, közvetlen kapcsolatban van a kistérség stratégiai céljával, az életminőség javításával. Konkrét intézkedéseinek ütemezését javasoljuk a vállalászati övezetek kialakulásának alapján meghatározni, alkalmazkodva a képzési igényekhez.

A prognózisok szerint az életminőséget jellemző mutatók közül egyre nagyobb súlyt kap a környezeti állapot helyzete. A prioritáson belül sürgető az ivóvíz- és csatornahálózat fejlesztése, illetve a hulladékkezelés problémáinak megoldása.

Az információs társadalom fejlesztése (VII. prioritás) a társadalom, a gazdaság, a humán szféra valamennyi területét felöleli, igazi horizontális célkitűzés. E prioritáshoz kapcsolódik (mintegy előfeltételként) a tudásalapú társadalom technikai hátterének megerősítése, az életkörülmények javításának célja, valamint az EU integráció kiteljesülése.

A fentiek figyelembevételével célul kell kitűzni a hagyományosan erős kapcsolatrendszer, együttműködési formák erősítése mellett a közös, valamennyi (vagy számos) település érdekeit egyaránt szolgáló együttműködések (közös rendezvények, közös pályázatok, közös problémamegoldás – pl. romakérdés) elmélyítését. Ezek a kistérségi imázs erősítésében, a kistérségi fejlesztéseket koordináló, kezelő intézményi háttér erősítésében, és végül a területi szegregációs folyamatok meggátolásában is kulcsszerepet játszanak.

V. A FEJLESZTÉSEK HATÁSAINAK MÉRÉSÉRE SZOLGÁLÓ MONITORINGRENDSZER

A monitoring mutatókról általában

A monitoring nem más, mint a program tervezése során meghatározott tevékenységek elvégzésének, célok teljesülésének, vagyis végeredményben a program megvalósulásának folyamatos nyomon követése. Ennek alapjául az előzetesen kitűzött célok számszerűsítése szolgál. A Strukturális Alapok programjainak tervezési fázisában ezt készítik elő, mikor egyes programokhoz, illetve intézkedésekhez outputok, eredmények és hatások szintjén is célokat fogalmaznak meg, amelyekhez számszerűsített indikátort rendelnek, a kiindulási és célérték meghatározásával. A célrendszer-felállítás és számszerűsítés, az indikátorok kijelölése megtörténik az egyes projektek esetében is, a projekt tervezési fázisában – e számszerűsített célok, monitoring indikátorok nélkül egy projektterv nem tekinthető teljesnek, így pályázatként sem állja meg a helyét.

A monitoring tevékenység kulcsa, hogy e mutatószámok aktuális értékeit a program végrehajtói folyamatosan gyűjtsék és elemezzék, lehetőséget biztosítva ezáltal, mind a programmenedzsment döntéshozók, mind a donorok számára, hogy rendszeresen egyértelmű jelzést kapjanak a program, illetve annak egyes részei aktuális állásáról. Ezen információ birtokában megítélhetik, hogy a program az előzetes terveknek, elképzeléseknek megfelelően halad-e, és ez alapján a tervektől való eltérés esetén szükség szerint megtehetik a megfelelő kiigazító lépéseket a végrehajtás, a megvalósítás menetében.

Fontos kiemelnünk, hogy a monitoringot a folyamatos adatgyűjtés még nem teszi monitoringgá: ez az adatgyűjtési, megfigyelési tevékenység azáltal válik monitoringgá, hogyha az ilyen módon rendelkezésre álló információ hasznosul a menedzsment döntések előkészítésében, meghozatalában, vagyis ha döntéstámogató menedzsmentrendszerként alkalmazzuk.

A program, projekt keretében végzett tevékenységek az inputokból valósulnak meg. Az inputok magukban foglalnak minden emberi, pénzügyi és fizikai erőforrást, amely a tevékenység során felhasználásra kerül. A tevékenységek eredményeként outputok jönnek létre, amelyek az adott tevékenység közvetlen termékei – egy autópálya-építés esetében maga az elkészült út, egy képzési projekt esetében a megvalósult tanfolyam stb. Ezen outputok valamely eredménnyel járnak, vagyis közvetlen előnyökkel a fejlesztés által megcélzott

utazási idő csökkenése vagy a megszerzett szakképesítés. Ezek az eredmények hosszabb távon áttételes hatásokat fejthetnek ki a célcsoportra: például a jobb közlekedési infrastrukturális munkanélküliség visszaszorítása valósulhat meg.

E hatások elérése jelenti a programok, projektek átfogó céljainak teljesülését, amely célokat a tervezési folyamat elején határozták meg, vagyis az eredeti társadalmi-gazdasági problémák orvoslását, felszámolását. A fejlesztési tevékenység tervezésének folyamatában jelölték ki az ezekhez kapcsolódó specifikus célokat, amelyek a fejlesztési tevékenységek eredményeire vonatkoznak. A végrehajtáshoz kapcsolódó operatív célok pedig a tevékenységek outputjait érintik.

A monitoring a kitűzött célokhoz, lefektetett tervekhez, elképzelésekhez viszonyított megvalósulást vizsgálja. Ezeket a célokat, elképzeléseket a hatásmechanizmus több szintjén rögzítettük: eredmény- és outputindikátorokat egyaránt meghatároztunk a különböző szintű célok számszerűsítése során, az inputok tekintetében pedig az egyes elemek költségvetési terve szolgál alapul. A monitoring ezekből kiindulva, ezekhez viszonyítva vizsgálja az inputok felhasználásának, a tevékenységek végzésének, az outputok és eredmények megvalósulásának tényadatait; ez alapján pedig, ha a tervekhez, célokhoz képest eltérést tapasztal, ezzel lehetőséget biztosít a döntéshozók számára, hogy beavatkozzanak, módosítsák program vagy a projekt menetét. Operatív jellegéből adódóan azonban a monitoring még nem igazán képes a hatások elemzésére, figyelembe vételére: nincsenek meg azok az elemzési, adatgyűjtési eszközei, és időzítését tekintve sem úgy zajlik, hogy képes legyen a hatások mérésére és elemzésére. Így a monitoring a hatásmechanizmusban az inputoktól az eredményekig terjedő skálát fogja át.

A monitoring tevékenység általánosságban elképzelhetetlen az azt támogató mutatók, indikátorrendszerek nélkül. Az indikátorok témakörének mára jól kialakult elméleti és gyakorlati háttere támogatja a felhasználókat a legkülönbözőbb területeken – bár maga a monitoring tevékenység jellege egészen más, az indikátorok fogalma ugyanúgy megjelenik, ha például a Balaton ökomonitoringjáról vagy valamely bank hitelmonitoring rendszeréről beszélünk.

A mutatók léte képezi a monitoring tevékenység alapját jelentő folyamatos adatgyűjtés, feldolgozás és elemzés alapfeltételét, ezek a mutatók teremtik meg azt az egységes és

egyértelmű rendszert, amelyben az információkat gyűjteni és a döntéshozatalt támogató formában elemezni lehet.

A fejlesztés programokhoz kapcsolódóan a monitoring indikátorok alkalmazása számos specifikus kérdést vet fel. Ebben a részben célunk eme aspektusok körbejárása, rávilágítva az indikátorok használatának általános szabályaira, azok illeszkedésére a programok tervezésébe és végrehajtásába, a monitoring rendszer működésébe.

Az indikátorok fogalma

Az indikátorok célja az objektív valóság valamely elemének leírása egységesített forma alapján. Az indikátor tehát egy olyan mutató, amely a komplex valóságról szóló információt leegyszerűsített formában közli. A leegyszerűsítés, standardizálás leggyakoribb módja a számszerűsítés, ugyanakkor mégsem beszélhetünk kizárólag mutatószámokról: mint azt későbbiekben látható, az indikátor megtestesülhet logikai, minőségi változó formájában is.

Fontos megjegyezni, hogy nem minden adatot, statisztikát tekintünk indikátornak. Indikátorrá a felhasználás teszi az információt, vagyis az indikátor olyan adat, amely valamely tevékenység során a döntéshozatal, a tárgyalás vagy a kommunikáció támogatójaként hasznosul.

Az indikátorokkal szemben támasztott elvárások

Az indikátorok csak akkor használhatóak fel hatékonyan a programhoz, projektekhez kapcsolódó különféle tevékenységek során, amennyiben megfelelően, célszerűen határozták meg mind az egyes mutatókat, mind azok logikai rendszerét. Ebben a fejezetben tárgyaljuk azokat a kritériumokat, amelyek kijelölik a megfelelő minőségű mutatókkal szembeni elvárásokat.

A legközismertebb elvi követelményrendszer az úgynevezett SMART. A SMART kritériumrendszer alkalmazása túlmutat a fejlesztési programokhoz kapcsolódó monitoring-tevékenységen, gyakorlatilag a bármely operatív folyamatban felhasználásra kerülő információval szemben fogalmaz meg elvárásokat. A betűszó többféleképpen is feloldható, az angol Specific, Measurable, Available / Achievable, Relevant / Reliable, Timely szavak kezdőbetűiből áll össze.

Ezek magyar megfelelői szerint az ideális indikátorok:

- **Specifikusak** (specific): vagyis arra és elsősorban arra a jellemzőre vonatkoznak, amelyhez hozzá lett rendelve és az adott jellemzőről kellő mélységben és részletességgel szolgáltatnak információkat.

Az egyes célkitűzésekhez rendelt mutatók esetében a specifikusság azt jelenti, hogy az adott mutató valóban hiteles, és „zajtól mentes”, de ugyanakkor kellően részletes képet ad az adott célkitűzés megvalósulásáról.

- **Mérhetőek** (measurable): azon indikátorok gyakorlati felhasználhatósága, amelyekhez nem lehet számértéket rendelni, csekély. A számszerűsítésre, az indikátorok mérhető formában történő meghatározására így alapvető fontosságú.
- **Elérhetőek, rendelkezésre állnak** (available/achievable): szintén egy rendkívül gyakorlatias szempont, hogy az adott indikátor értékére vonatkozó információhoz hozzá lehessen férni, létezzen vagy létre lehessen hozni egy olyan információs rendszert, melyből az adott indikátorra vonatkozó információ kinyerhető. E kritérium nem csak elméletben kell teljesülni, hiszen a folyamatos adatgyűjtés megvalósíthatósága múlik ezen, így az indikátor meghatározásánál figyelembe kell venni azt is, hogy milyen költségekkel, erőfeszítésekkel lehet megszerezni az indikátorra vonatkozó értékeket; az információ megszerzésének ráfordításai arányban kell álljanak az információ hasznosságával – vagyis nem szerencsés az az indikátor, amelynek értékét csak drága adatgyűjtési rendszerek segítségével tudunk mérni.
- **Relevánsak** (relevant): az indikátornak a felhasználás szempontjából fontos és hasznos információt kell hordozniuk. A relevancia elsősorban azt jelenti, hogy a mutató közvetlenül kötődik ahhoz a célhoz, amelyet mérnek vele: egy-egy projekt vagy programintézkedés esetében számtalan olyan mutató található, amely „elengedhetetlenül fontosnak” tűnik – ezek közül azonban elsősorban azokat kell kiválasztani, amelyek közvetlenül kapcsolódnak azokhoz a célokhoz, amelyeket az adott fejlesztési tevékenységhez megfogalmaztak.
- **Megbízhatóak** (reliable): a menedzsment csak annyiban támaszkodhat az indikátorokból származó információkra, amennyiben azok a tényleges állapotokat tükrözik. Az adatok hitelességével, megbízhatóságával kapcsolatos kételyek elfogadhatatlan mértékű kockázatot jelenthetnek egy program vagy projekt végrehajtása szempontjából.
- **Aktuálisak** (timely): az időhöz való viszony két szempontból is jelentős az indikátorok esetében. Egyrészt egyértelmű kell, hogy legyen az az időpont vagy időhorizont, amire egy

adott mutató vonatkozik: melyik hónapra, melyik évre szóló adatról van szó, egyes célértékeket milyen időtávon kívánunk megvalósítani, stb. Másrészt mind a tervezés, mind a végrehajtás optimalizálásához elengedhetetlen, hogy a leíró jellegű mutatók az időszerű, időben is valóság-hű állapotot ábrázolják.

Az információ frissessége természetesen igen különböző az egyes adattípusok esetében. A monitoring rendszer működésének megtervezésében praktikus előnyt jelent, ha legalább az idő függvényében jelentősen változó indikátorok esetében valamilyen formában a frissesség, időszerűség kritériuma konkrétan is definiálásra kerül. (Például közvetlenül vagy közvetve megszabható, hogy a monitoring bizottságok vagy más döntéshozó szervek döntései milyen régi információkra alapozódhatnak – természetesen a gyakorlatban ez csak akkor működhet, ha a döntéshozatalt kellően hatékony adatgyűjtő és -feldolgozó rendszer támogatja.)

A QQTTP kritériumrendszer a SMART -nál specifikusabb, a fejlesztési tevékenységekhez jobban kötődő elvárásokat fogalmaz meg.

A QQTTP szintén a megfelelő angol szavak kezdőbetűiből áll össze; ezek szerint az ideális indikátornak a következő kérdésekre kell választ adnia:

- **Mennyit? – mennyiség** (Quantity): az indikátor által leírt jellemzőben bekövetkezett mennyiségi változás; például a megépült utak hossza kilométerben, a munkanélküliségi ráta csökkenése százalékpontban, vagy a felhasználásra került pénzügyi erőforrások forintban.
- **Mit? – minőség** (Quality): az indikátor által leírt jellemző pontos definiálása szükséges, tehát például a megépült utak rangja és minősége, a megszerzett szakképesítések egzakt besorolása stb.
- **Mikor? – idő** (Time): mely időszakban következett be a változás a leírt jellemzőben, illetve hogyan alakult az az idő függvényében.
- **Kinek? – célcsoport** (Target group): ahol ez értelmezhető, meg kell határozni a leírt jellemzőhöz kapcsolódó fejlesztések célcsoportjait.
- **Hol? – hely** (place): az indikátornak szintén be kell számolnia az adott jellemző térbeli, földrajzi elhelyezkedéséről (mely városokban, térségekben, régióban stb. következett be vagy értelmezhető a változás).

A QQTTP kritériumrendszert úgy is felfoghatjuk, mint a SMART feltételek közül a specifikusság kibontását a fejlesztési programok kontextusában.

A fejlesztési projektek esetén az alkalmazott indikátorok száma output szinten attól függ, hogy hányféle típusú konkrét outputot kívánnak előállítani a projekt keretében – ezek mindegyikéhez a megfelelő számszerűsített mutatót meg kell határozni. Az eredmények és hatások szintjén egy-egy projektnél is alacsony számú, 2-3 indikátor megjelölése indokolt.

A helyzetelemzés és az értékelés során alkalmazott indikátorok forrásai többnyire a hivatalos statisztikák. Azonban korántsem biztos, hogy ezek a statisztikák a megfelelő dimenzióban állnak rendelkezésre. Tipikus probléma, hogy az adatok nem azon a területi-térégi szinten jelennek meg, mint ami a program vagy a projekt beavatkozási szintje, nem tudunk kistérségi, megyei vagy éppen települési szintű adatokhoz hozzájutni. Más esetekben az információ nem megfelelő ágazati bontásban jelenik meg. Előfordul az is, hogy a statisztikai besorolások nem felelnek meg a program szempontjából releváns ismérvek szerinti megkülönböztetésnek, például a munkanélküliek nyilvántartása esetében.

A Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) indikátorai

A Nemzeti Fejlesztési Tervben az indikátorok az alábbi funkciókat látják el:

- a tervezés stratégiáját támasztják alá, a társadalmi-gazdasági és stratégiai elemzésekhez (pl. SWOT elemzések),
- az átfogó összefüggések monitoringja,
- számszerűsített célok meghatározása és végrehajtása,
- a program társadalmi – gazdasági hatásainak értékelése.

A Nemzeti Fejlesztési Tervben mutatók kiválasztási kritériumai a következők:

- *Relevancia:* Az egyes mutatóknak kapcsolódniuk kell a program prioritásaihoz és céljaihoz, illetve ki kell fejezniük a cél vagy prioritás tartalmát. Nehéz felbecsülni az ok-okozati kapcsolatot a tervezett tevékenység, az elért eredmények és a végső célra gyakorolt hatások között. A gazdasági helyzet javulását ugyanis a programon kívüli tényezők is okozhatják. Ilyen esetben hasznos, ha olyan módszereket alkalmazunk, amelyek lehetővé teszik az intézkedés hatásainak becslését egy program által érintett célcsoport esetében és a kapott eredményt összehasonlítjuk egy olyan hasonló (kontroll) csoporttal, amelyet nem érintett a program.

- *Számszerűsítés:* A mérhetőség érdekében a képességeket, a célokat, és prioritásokat számszerűsítő mutatók segítségével kell meghatározni. A mutatók meghatározásánál, ahol csak lehet, meg kell határozni a kiindulási adatokat is.
- *Megbízhatóság:* A megadott mutatóknak világos definícióval kell rendelkezniük, az alacsonyabb szintű intézkedési- és prioritás- indikátorok lehetőség szerint legyenek aggregálhatóak program szinten.
- *Hozzáférhetőség:* Olyan mutatókat kell kiválasztani, amelyek könnyen és biztonságosan beszerezhetőek, így a jövőbeni megfigyelhetőség biztosított.

Az egyes operatív programok indikátorai

Az Operatív Programok (OP) indikátorait a program felelős minisztériuma határozta meg, ezért az egyes OP indikátorok meghatározásának logikája több esetben eltér egymástól. A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program esetében minden intézkedés esetében meghatároztak egy kimeneti és egy eredmény indikátort, OP cél szinten pedig egy hatás indikátort.

Az Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program esetében a tervezők intézkedés szinten minden esetben megadtak mindhárom indikátor típusból egyet-egyét. OP prioritás és OP cél szinten egy-egy hatásindikátort határoztak meg.

A Humán erőforrás-fejlesztési Operatív Program esetében az egyes intézkedésekhez egy-egy hatásindikátort jelöltek ki, OP prioritás és OP cél szinten pedig hatásindikátorokat adtak meg. Eredmény indikátort a HEFOP nem tartalmaz.

A Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program esetében az intézkedéseikhez egy rendelt indikátorok között egyaránt előfordulnak kimeneti, eredmény és hatásindikátorokat, amíg OP prioritás szinten csak hatás és eredmény, OP cél szinten csak hatásindikátorokat adtak meg.

A Regionális Operatív Program esetében az intézkedés szinten csak eredmény indikátorokat alkalmaztak, OP prioritás szinten vegyesen megtalálhatóak az eredmény és hatásindikátorok, amíg OP cél szinten csak hatásindikátorokat határoztak meg.

További összeegyeztetési problémát jelent, hogy a horizontális célok (esélyegyenlőség, fenntartható fejlődés, környezetvédelem) indikátorait csak intézkedések szintjén szükséges megadni, így a horizontális indikátorok nem részei az NFT indikátorfájának.

A fejlesztési koncepció végrehajtásával elérendő társadalmi gazdasági, és környezeti változások összegezése

Hatáselemzésünk fő eredményeit az alábbiakban összegezzük:

- Olyan szektorokban, amelyeket ma még erős koncentráltág jellemez decentralizációs folyamatok indulnak meg (**kommunikációs kapcsolatok, informatika, távoktatás, távmunka**).
- A kistérség gazdasági felzárkózásának, majd versenyképességének növekedésében fontos szerep jut a **turisztikai fejlesztéseknek**. A turizmus multiplikátor hatása megmutatkozik majd a környezet rendjében (falukép, parkok, porták tisztaságában és rendjében), az informatika fejlődésében (széles-sávú Internet), az oktatás színvonalának növekedésében, a szolgáltatásokban. A turizmushoz kapcsolódó jobb minőségű szolgáltatások vonzóak lesznek a turisták számára és több időt töltenek majd a térségben, ami többletköltést eredményez. Ez végső soron a települések adóbevételeinek növekedésében fog megmutatkozni. A vendéglátásban és a turisztikával közvetetten kapcsolatban álló szolgáltatásokban, a foglalkoztatottak száma és aránya növekedni fog, ami a munkanélküliségi mutatókra fog pozitívan hatni.
- A befektetés-ösztönzés és a térségmarketing több irányból támogatja a gazdasági fejlődést. A sikeres marketing eredményeként **növekszik a tőkebefektetések nagysága**, mely dinamizálja a gazdaságot, több turista érkezik a kistérségbe, akik egyrészt több pénzt költenek, másrészt a növekvő turistaszám kényszerként hat a szolgáltatások színvonalának és palettájának növelésére is. Az eredményes lobbizás növeli a térségbe áramló támogatások összegét, mely közvetlenül vagy közvetve járul hozzá a gazdasági növekedéshez.
- A fejlesztési program célkitűzéseinek megvalósítása nem csak gazdasági változásokkal, hanem komoly társadalmi hatásokkal is jár. A szerkezetátalakításon áteső gazdaság növekedése magával hozza a térség munkanélküliségi mutatóinak csökkenését, a lakosság jövedelmi helyzetének pozitív irányú változását, és így az egyéni szintű szociális helyzet javulását eredményezi.
- A bővülő munkahelyszám eredményeként nem lesz jellemző, hogy a kistérséget elhagyják a képzett munkavállalók. A munkaerő jelentős része a szolgáltató szektorban fog elhelyezkedni, növelve az ágazat foglalkoztatási részarányát.

- A turizmus térségi szerepének növekedésével párhuzamosan **javuló kistérségi környezeti kép** a társadalomban értékrendbeli változásokat fog indukálni, miáltal az ott élők igényesebbé válnak környezetükkel szemben.
- A demográfiai folyamatok jellege alapvetően nem változik, de a pozitív elemei válnak hangsúlyosabbá. A népesség elöregedése várhatóan tovább folytatódik, de arra lehet számítani, hogy a növekvő arányú bevándorlás, visszavándorlás következtében a népességszám kismértékben emelkedik, ugyanakkor összetétele jelentősebb arányban változik. A változások a jövedelmi viszonyok javulásával, az életfeltételek javulásával lesznek összefüggésben.
- A **humán infrastruktúra fejlesztési célok** megvalósítása jelentősen hozzá fog járulni az életkörülmények és ezen keresztül az életminőség javulásához. Mind az oktatási, mind az egészségügyi ellátó hálózatokban bekövetkező korszerűsödést, magasabb szintű működést lehetővé tevő fejlesztések hozzá fognak járulni a **tudásbázis erősödéséhez**, a lakosság képzettségi szintjének és egészségi állapotának javulásához.
- A **környezet- és természetvédelmi fejlesztések** pozitív irányú társadalmi változásokat okoznak. Az agrár-környezetvédelmi támogatások növekedésével és a kommunikáció javulásával várhatóan javul a környezeti tudatosság, ami alapja a környezet- és természetvédelem fenntartható fejlődésének. A természetvédelemmel összefüggő turizmus fejlesztésére épülő vállalkozások új, jelenleg nem jellemző társadalmi rétegeket formálhatnak. A környezetvédelmi javaslatok megvalósításának (hulladékgazdálkodás) társadalmi elfogadottsága, támogatottsága várhatóan magas lesz.
- A **közlekedési hálózat fejlesztése** elősegíti a külföldi működő tőke térségi beáramlását, így ez áttételesen a foglalkoztatási, jövedelmi viszonyok javulását eredményezi. Azzal, hogy javul a kistérség közlekedése, nemcsak a kistérség válik elérhetőbbé, hanem a helyi lakosok számára is könnyebben elérhetőbbé válnak a kistérségen kívüli szolgáltatások.
- Az **informatikai fejlesztések** az információs társadalom felé vezető úton indítják el a kistérség lakosságát, átalakítva ezzel az eddig megszokott kommunikációs formákat is, valamint növelik a kistérségek lakosságának **esélyegyenlőségét**.
- A koncepció megvalósulása esetén jelentősen növekedik a **természetvédelmi tervezéssel érintett övezetek kiterjedése**, amely a jelen állapotot alapul véve a természeti környezetben jelentős javulást eredményez. A fejlesztési intézkedések biztosítják a biodiverzitás és az ökológiai rendszerek állapotának legalább a jelenlegi szinten tartását, lehetőség szerinti

fejlődését. A támogatási rendszerekkel megvalósuló élőhely rehabilitációk a térségre jellemző természeti- és kultúrtáj fenntartható összhangját alakíthatja ki.

- Az alternatív és megújuló energia források kiaknázásával, valamint a tudásbázis központ megvalósításával ***a kistérség referencia központtá válhat***. A referencia központ közvetlen hatást gyakorol a konferencia turizmus fejlesztésére, a K+F erőforrások hatékony kihasználására, valamint a fenntartható fejlődést támogató gazdaságfejlesztésre.

VI. FORRÁSKOORDINÁCIÓ

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy a jelenleg elérhető pályázati struktúra vonatkozásában mely források pályázhatók a megfogalmazott célok realizálásához.

AVOP - pályázatok

AVOP 3.2.2.

Helyi piacok és felvásárlóhelyek felújítása, átalakítása, bővítése és újak létrehozása

A pályázat célja:

Új piacok létrehozása, meglévők fejlesztése, bővítése, az előírásoknak történő megfeleltetése. Fedett és fedetlen elárusítóhelyek, egyéb üzlethelyiségek, raktárak, szociális és hatósági helységek, hulladéktárolók, egyéb szolgáltatásokhoz szükséges helységek kialakítása és eszközök, gépek, berendezések beszerzése (mérlegelés, ki és berakodást segítő eszközök). Szükséges kiegészítő infrastruktúra megteremtése: (például: energiaellátás, víz, parkoló, út).

Pályázók köre: Önkormányzatok, Magyarországon működő jogi személyek és jogi személyiség nélküligazdálkodó szervezetek, és a fentiek társulásai.

* * *

AVOP 3.2.3. Földterület fejlesztés, melioráció

A pályázat célja:

Több termelő összefogásával (például: TЭСZ, BЭСZ) megvalósítandó, művenként több gazdálkodó területét érintő meliorációs földúthálózat, út menti árkok és műtárgyaik, talajcsövezés és létesítményei, műtárgyak létesítése és felújítása, vízmosások, felesleges utak, árkok megszüntetése, teraszolás, mezővédő erdősávok telepítése. Pályázók közreműködő jogi személyek és jogi személyiség nélküli gazdálkodó szervezetek társulásai. Összeg: 80 000 000.- Ft

* * *

HEFOP – pályázatok

HEFOP/2004/3.5.4 A felnőttképzés hozzáféréseinek javítása a rendelkezésre álló közművelődési intézményrendszer rendszerszerű bevonásával (2005)

A pályázati program célja, hogy - a közművelődési intézmények és szervezetek, valamint a velük kötelezően együttműködő regionális képző központok (RKK) támogatásával - mind

szélesebb körben váljanak hozzáférhetővé a felnőttek tanulását segítő szolgáltatások, különös tekintettel a hátrányos helyzetű térségekre, társadalmi csoportokra és a kistelepülésekre. A támogatás célja, hogy a közművelődési intézmények és szervezetek - felhasználva a regionális képző központok felnőttképzési tapasztalatait és lehetőségeit - képessé és alkalmassá váljanak a munkaerő-piaci irányultságú, általános célú, nyelvi és szakmai kísérleti felnőttképzést segítő szolgáltatások kínálatára, képzések szervezésére, a képzéseket követően a résztvevők munkaerő-piaci és egyéb kompetencia-változásának vizsgálatára. További cél, hogy

- a) megváltozzon a közművelődési intézmények és szervezetek közvetlen környezetében a tanuláshoz kötődő attitűd,
- b) megfogalmazódjanak a tanulással, önműveléssel kapcsolatos elvárások és igények,
- c) tanuló közösségek jöjjenek létre,
- d) közvetve mérséklődjenek a felnőttkori tanulással szembeni negatív előítéletek,
- e) erősödjenek az általános és a szakképzés közötti kapcsolódások,
- f) a felnőttképzésben alkalmazható korszerű módszerek, és ezekhez kapcsolódó szakmai attitűdök erősödjenek a program megvalósulásával (pl. cselekvés alapú tanulás - learning by doing, problémaalapú tanulás - problem based learning, az együttműködésre alapozódó tanulás - co-operative learning, a tanulói önértékelés - self assessment, stb. alkalmazása).

Támogatás minimum összege: 6 000 000.- HUF

Támogatás maximum összege: 50 000 000.- HUF

Beadási határidő: 2005. 07. 15.

Kiíró szervezet:

Neve: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium

Címe: 1054 BUDAPEST, Alkotmány utca 3.

Tel.: (01) 473-8100

Honlap: www.fmm.gov.hu

HEFOP/2005/3.4.1

A vállalkozói készségek és a munkavállalók alkalmazkodóképességének fejlesztését célzó képzések támogatása

A támogatás célja, az alkalmazottak és vállalkozások versenyképességének fokozása érdekében ezen pályázat olyan képzési programokat támogat, melyek fejlesztik a vállalkozások - különösen a kis- és középvállalkozások - alkalmazkodó képességét.

Támogatás minimum összege: 1 000 000.- HUF

Támogatás maximum összege: 50 000 000.- HUF

Beadási határidő: 2006.12.31.

Kiíró szervezet:

Neve: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium

Címe: 1054 BUDAPEST, Alkotmány utca 3.

Tel.: (01) 473-8100

Honlap: www.fmm.gov.hu

Közreműködő szervezet

(információ, adatlap):

Neve: ESZA Nemzeti Programirányító Iroda Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság

Címe: 1146 BUDAPEST, Hermina u. 17.

Tel.: (1) 471-7676

Honlap: www.esf.hu

E-mail: info@esf.hu

KIOP - pályázatok

KIOP 1.7 Energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése

A támogatás célja:

A Környezetvédelem és Infrastruktúra Operatív Program Környezetvédelem prioritás Energiagazdálkodás környezetbarát fejlesztése intézkedés Megújuló energiaforrások felhasználásának növelése és az Energiahatékonyság növelése komponense alapján a pályázat célja:

A hazai megújuló energiaforrások felhasználásának növelése, széndioxid kibocsátás csökkentés, ezáltal a vidéki régiók gazdasági fejlődésének előmozdítása különös tekintettel a villamos energia megújuló energiaforrásokból való előállításának növelésére.
- A tudatos és ésszerű energiafelhasználás elősegítése az energiahatékonyság növelése és a légszennyező kibocsátások csökkentése.

* * *

KIOP 1.1.1.F Ivóvízminőség javítása

Az ivóvízminőség javító program keretében az érintett településeken a szolgáltatott ivóvíz minőségének javítása, a lakosság ellátása a határértékeknek megfelelő egészséges ivóvízzel
Pályázók köre: Önkormányzatok, önkormányzati társulások, többségi önkormányzati tulajdonban lévő vízközmű vállalatok, állami tulajdonú vízközmű vállalat nevében eljáró állami szervezetek Összeg: 50.000.000-1.000.000 000 Ft.

* * *

ROP 1.2 – Turisztikai fogadókészség javítása

Forrás összege: 4 200 000 000.- HUF

Beadási határidő: 2005-08-31

Támogatás célja: A ROP "Turisztikai Fogadóképesség Javítása" című pályázat célja a kereskedelmi szálláshelyek színvonalának és szolgáltatásainak javítása, új szálláshelyek létesítése a vonzerők közelében valamint a szálláshelyek környezetbarát üzemeltetésének elősegítése, a turisztikai vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatások bővítése, munkahelyteremtés.

Támogatható tevékenységek:

1. Komponens: Szálláshelyek fejlesztése

Célja a meglévő kereskedelmi szálláshelyek fejlesztése és új férőhelyek teremtése. A következőkre nyújtható támogatás:

- Meglévő szálláshelyek kapacitásnövelése és minőségének fejlesztése (1-3 csillagos szállodákat, panziókat, kempingeket, turistaházakat érinti), a szállásokon kínált szolgáltatások bővítése;

Ide tartoznak a szállodai szobák számának növelése és a szálláshelyekhez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztéséhez szükséges infrastrukturális beruházások (például szabadidő, vagy konferencia létesítmények, kerékpárkölsönzés).

- Új szálláshelyek kiépítése azokon a helyeken, ahol az ágyszám nem elégíti ki a helyi turisztikai igényeket (1-3 csillagos szállodákat, panziókat, kempingeket, turistaházakat érinti).

A fejletlenebb régiókban (Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Dél-Dunántúl) a támogatás mértéke 40%, a műemléképületekben végrehajtott fejlesztési projektek minden régióban további 10% támogatásban részesülnek.

Kizárólag olyan pályázatok támogathatók, amelyek az akadálymentesítésről gondoskodnak

(vagy a projektet megelőzően az akadálymentesítés biztosított, vagy a projekt keretében megoldásra kerül), valamint a környezet-, táj-, természet- és kulturális örökségvédelmi előírásoknak megfelelnek.

2. Komponens: Vonzerőhöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése

A turisztikai vonzerők termékké fejlesztéséhez szükséges a vonzerőkhöz kapcsolódó szolgáltatás-kínálat választékának és minőségének fejlesztése. Ezért elsősorban az alábbi területeken támogatható:

-Infrastruktúra-fejlesztés, szolgáltató létesítmények és egységek fejlesztése a vitorlás-, illetve (ahol az adott jogszabályok engedélyezik) motorcsónak-kikötőkben, továbbá a turisztikai célokra alkalmas nemzeti parki vagy egyéb természetvédelmi területek esetén a védett természeti területek és értékek védelmét nem veszélyeztető csónakkikötőkben, a kikötők férőhelyének megfelelően; a magas színvonalú, komplex hajózási szolgáltatásokat kínáló kikötő-hálózatok megteremtése érdekében.

A Balaton, Duna, Fertő-tó, Tisza, Tisza-tó és Velencei-tó területein történő beruházások előnyt élveznek.

-a kerékpáros turizmushoz szükséges kerékpáros szolgáltatások létesítése;

-lovasturizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése már működő lovasturisztikai létesítmények esetében.

Előnyben részesülnek azok a pályázatok, amelyek hangsúlyt fektetnek a családbarát szolgáltatások kialakítására.

Támogatás mértéke(%): A szükséges saját erő mértéke: 50-70 %

Támogatás minimum összege: 1. komponens: 13 millió HUF; 2. komponens: 8 millió HUF;

Támogatás maximum összege: 1. komponens: 300 millió HUF; 2. komponens: 150 millió HUF;

Közreműködő szervezet (információ, adatlap):

Regionális Fejlesztési Ügynökségek

Honlap: <http://www.nfh.hu/index2.htm?p=2&t=2&i=1314>

* * *

Egyéb GVOP-pályázatok

GVOP-2005-1.2.1.-Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése

A támogatás célja:

A Gazdasági Versenyképesség Operatív Program „Beruházás-ösztönzés” prioritás „Üzleti infrastruktúra fejlesztése” intézkedés „Ipari és innovációs infrastruktúra fejlesztése” komponense alapján a pályázat célja:

„A” pályázati cél:

A vállalkozások versenyképességének javítása, az ipar szerkezeti átalakulásának segítése a vállalatközi együttműködés javításával, a letelepült nagyvállalatoknak a magyar gazdaságba történő erőteljesebb integrációjával. Ennek eszközeként komplex, minőségi szolgáltatásokat lehetővé tevő telephelyek kialakítása, infrastruktúra-fejlesztések a befektetések technikai és szakmai feltételeinek jelentős javítása céljából, illetve az ipari növekedés fenntartása érdekében.

Cél továbbá a meglévő létesítmények továbbfejlesztése oly módon, hogy alkalmasak legyenek a szolgáltatások struktúrájának és mennyiségének növelésére.

„B” pályázati cél:

A vállalkozások versenyképességének javítása, folyamatos megújítása céljából az ipari parkban, illetve azok vonzáskörzetében lévő vállalkozások számára nyújtott innovációs szolgáltatások létrehozása, ahhoz szükséges fejlesztések megvalósítása. Ezen belül cél elsősorban az, hogy létrejussanak innovációs központok, inkubátorházak, amelyek biztosítják az innovációs szolgáltatások, kutatás-fejlesztés (K+F), stb. – tevékenységek létrejöttét, létrehozzák működésük feltételeit.

A pályázat keretében kizárólag olyan projektek támogathatók, amelyek több vállalkozás számára többféle szolgáltatást nyújtanak és a fejlesztés a szolgáltatások bővülésének és a hozzá közvetlenül kapcsolódó tevékenységek árbevételeiből térül meg.

A pályázat meghirdetésekor a rendelkezésre álló keretösszeg: 2 200 MFt.

A támogatott pályázatok várható száma

„A” pályázati cél esetében: 12-15 db.

„B” pályázati cél esetében: 7-8 db.

A kis és középvállalkozói szektoron kívüli Pályázók részére a Beruházás-ösztönzés prioritásra tervezett hároméves keretösszeg 30%-a ítélt meg támogatásként. Amennyiben ezen szektoron kívüli Pályázók részére megítélt támogatások összes értéke eléri a hároméves keretösszeg 30%-át, a GVOP IH a kis és középvállalkozói szektoron kívüli Pályázók pályázatait nem fogadja be, amelyről hirdetményben ad tájékoztatást.

* * *

Pályázati felhívások közvetett kutatás-fejlesztés (K+F)-tevékenységekre

„Az Európai Kutatási Térség integrációja és megerősítése” nevű kutatási, technológiai fejlesztési és demonstrációs egyedi program keretén belül- Információs társadalmi technológiák.

1. Egyedi program: Az Európai Kutatási Térség integrációja és megerősítése.
2. Tematikus prioritás/témakör: Információs társadalmi technológiák (IST).
3. A felhívás címe: Jövőbeni és feltörekvő technológiák – nyílt terület (folyamatos benyújtás).
4. Pályázati azonosító: FP6-2002-IST-C.

Teljes indikatív költségvetés: Az FP6-2002-IST-C felhívásban jelzett 60 millió Eurós költségvetés, amelyet várhatóan lekötnek a 2004. szeptember 14-vel bezárólag valamely határidőre benyújtott eredményes pályázatokra, további 39 millió Euróval egészül ki (1) (a 2005. január 5-i határidőig benyújtott teljes CA-, SSA- és STREP-pályázatok és a 2005. május 10-i határidőig benyújtott teljes STREP-pályázatok fedezésére).

Jelzésértékkel a további költségvetés egyenlően kerül elosztásra a két 2005-ös határidő között. Pályázók köre: STREP és CA: Három önálló jogi személy három különböző tagállamból vagy társult államból, melyek közül legalább kettő tagállami vagy társult tagjelölt országbeli.

Egyedi támogatási fellépések: Egy jogi személy

Részvételi korlátozás: nincs. Beadási határidő: 2005-09-20. Beadási határidő: 2005. szeptember 20. 17 óra (brüsszeli helyi idő szerint) a CA-, SSA- és rövid STREP-pályázatok tekintetében. A teljes STREP-pályázatok benyújtásának végső határideje, a sikeres rövid pályázatok tekintetében, 2006. június 30.

* * *

Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács

TRFC 2005 Pályázati Kiírás

Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács (ÉARFT) pályázatot hirdet a Magyar Köztársaság területfejlesztésről és területrendezéséről szóló 1996. évi XXI. törvény 17. § (3) bekezdése szerint, valamint a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény 66.§ (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján **a decentralizált Terület- és Régiófejlesztési Céllelőirányzat (TRFC) 2005. évi pályázati rendszerében támogatás elnyerésére.**

A **decentralizált területfejlesztési programokra** beérkező pályázatok támogatására az Észak-Alföldi Régióban rendelkezésre álló 2005. évi keret **3.006,058 millió Ft.** (1. – 10 jogcímekre összesen)

A **decentralizált szakmai programokra** beérkező pályázatok támogatására az Észak-alföldi régióban rendelkezésre álló keretek:

Szakmai program	Támogatási keretösszeg (MFt)
idegenforgalmi fejlesztések (11. jogcím)	172,0
köztisztviselők és pedagógusok internet hozzáféréseinek támogatása (12. jogcím)	14,6
háromszoros esélyteremtés a szociális ellátórendszer fejlesztése program támogatása (13. jogcím)	36,9
belterületi kiépítetlen közúthálózat fejlesztése (14. jogcím)	46,6
kerékpárutak fejlesztése (15. jogcím)	44,0

Pályázat benyújtásának határideje: 2005. augusztus 31.

* * *

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Tanács pályázata a megye helyi önkormányzatai számára fejlesztési és vis maior feladatainak ellátására 2005. évben.

1. Az önkormányzatok az alábbi célok megvalósításához igényelhetnek támogatást:

- a) a településeken vagy azok egyes területein – kiemelten a kedvezőtlen telepszerű lakóközrzetekben - a termelő infrastruktúra kiépítéséhez;
- b) bel- és külterületen meglévő termelő infrastrukturális hálózatok fejlesztéséhez, felújításához;
- c) a felszíni vízelvezető rendszerek kiépítésének fejlesztéséhez, felújításához;
- d) az ipari területek előkészítéséhez;
- e) a címzett- és céltámogatásban részesülő fejlesztések kiegészítő támogatása;
- f) az önkormányzati tulajdonú kötelező feladatot ellátó intézmények beruházásainak támogatására;
- g) közfürdők korszerűsítésének támogatására;
- h) a turizmushoz, a környezet és a természetvédelemhez, valamint a szociális foglalkoztatáshoz kapcsolódó önkormányzati fejlesztésekhez;
- i) településrendezési tervek készítéséhez.

Több település összefogásával megvalósuló beruházás abban az esetben támogatható, ha legalább egy település megfelel az 1. bekezdésben foglalt feltételeknek. Ez esetben a támogatás csak az 1. bekezdésben meghatározott önkormányzatokat illeti meg, a beruházás költségeiből őket terhelő hányad figyelembevételével.

1. A pályázatok benyújtása egész évben folyamatos, a tárgyévi kezdést tartalmazó pályázatok beadásának végső határideje: **2005. augusztus 31. 16⁰⁰ óráig**, illetve a jogszabályban meghatározott keretösszeg felhasználásáig. E határidőn túl beérkezett pályázatokat a Tanács érdemi vizsgálat nélkül elutasítja.